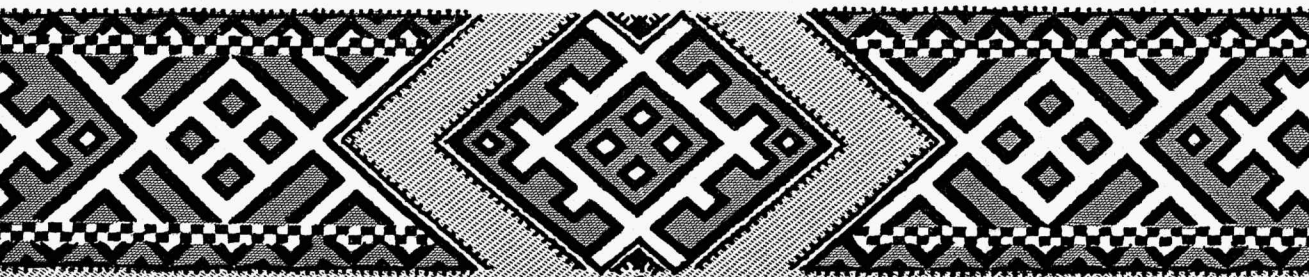

NR. 4 1939. III AASTAKÄIK APRILL

Kehalise kasvatuse tund maanoorte juhtide kursusel.

SEAKASVATAJAD!

SIGADE SAATMISEL ÜHINGU
„EESTI LIHAEKSPORT“ EKSPORTTAPAMAJADESSE PALUME
SILMAS PIDADA JÄRGMIST:

1) soovitav on sigu kaaludes 100–110 kg elussigadena eksporttapamajadesse mitte saata. Kuna, nagu kogemused näitavad, need enamuses jäävad elussigadena vastu võtmata ja selletõttu lähevad tapmisele siseturu jaoks.

ELUSSIGU ALLA 100 KG ÜLDSE
VASTU EI VÕETA.

2) Elussead on soovitav saata kaaludes 121–160 kg.

3) Peekonisead on soovitav saata kaaludes kuni 100 kg.

4) Lahjasid sigu palutakse eksporttapamajadesse mitte saata.

ÜH. „EESTI LIHAEKSPORT“

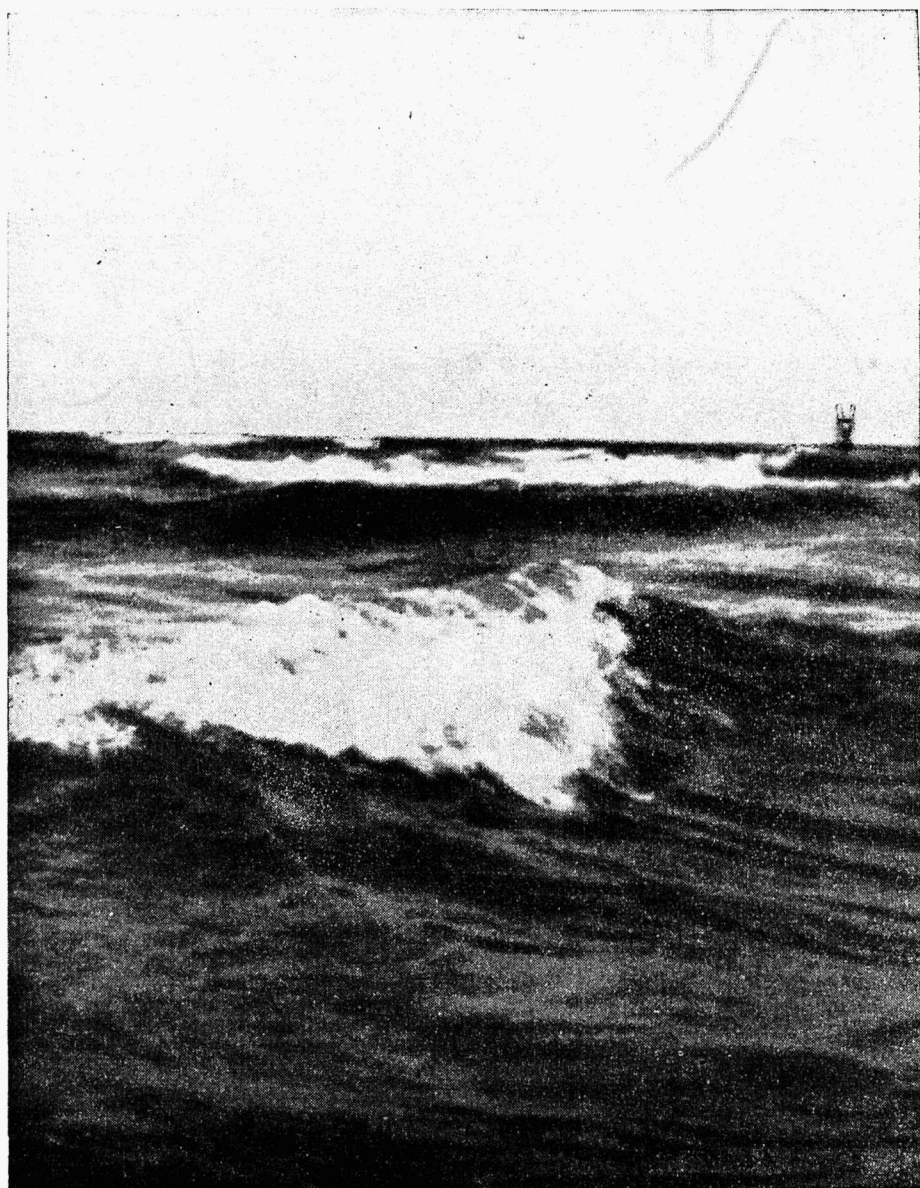

TÕUSEV NOORUS

Nr. 4. 1939

PÖLLUTÖÖKOJA VÄLJAANNE

III AASTAKÄIK

*Jääkattest
vabanenud
meri...*

Õppelaager kutsub!

Maanoorte soovide kohaselt korraldab Põllutöökoda käesoleval kevad-suvel üle riigi maanoortele õppelaagrid. Konvendipiirkonnalised õppelaagrid kestavad 2—3 päeva. Laagrid tulevad toime nädala lõpul, nii et üks laagripäev langeks pühapäevale. Laagrist võivad osa võtta kõik ÜMÜ-s registreeritud organisatsioonide tegevliikmed. Õppelaagrite aktsioonijuht maakonnas on maakonsulent. Temale on abiks organiseerimise juures maanoorte instruktor, kellelt saab laagrite asjus lähemat informatsiooni.

Maanoored! Meil on oma kodud. Meil on noorusjõud. Me teame, et kodu on riigi alus, on eluhäll. Talust algame oma elupäevi kõigi rõõmude ja muredega. Talus kujuneb meist inimene kõigi nende omadustega, millised iseloomustavad meid hiljem — harjumused ja ilmavaade.

Talu on meie vaimse jõu varakamber, kust saame eluteele kaasa elujõu, elutahte ja töö rõõmu. Sellest varakambrist ei pea meie ainult võtta tahtma, vaid peame sinna ka ise juure panema, et jatkuks järeltulijatele midagi võtta.

Seepärast peab talu olema nii korraldatud, et ta pakuks meile alati midagi uut, äratakse hinges tungi häädusele ja arenemisele.

Viimased aastad meie elus on olnud täis loovat ülesehitavat tööd — oleme arenanud suure kiirusega. Kuid kas oleme siiski kõiki neid võimalusi kasutanud, mida on andnud meile vabadus? Kas oleme võtnud kokku omi püüdeid luua endile kodu, mis on väärne vabale rahvale, mis on Eesti kodu, puhas võõrast vaimust, võimust ja maitsest? Kas oleme oma jõu kokku võtnud ja välja ajanud oma koldest kõik, mis tuletab meele võõrast, mis on võõra võimu ja kultuuri jäänused? Oh ei! Palju, palju on veel teha, toimetada ja korraldada.

... Väljamäelt läheneb pikk voor hobuseid. Valgeis kasukais mehed sammuvad kõrval. Teine noor. Järgmine, kolmas, neljaski päev mööduvad pikad read hobuseid. Talgud. Need on palgiveotalgud. Need on tööpäevad, need on ühtlasi lõbupäevad pärast järgneva tantsu, laulu ja mänguga. Kuid miks ainult palgiveo- ja linatalgud? Kas ei saaks korraldada ka talgusid puie, pöösaste istutamiseks koduümbrusse, teeveerele — milline uhke rongkäik oleks, kui sammuks ühel kevadpühäl salk noormehi, igal labidas seljas, kõrval neiu puutamine või pöösaga. Siis sünniks ühine istutamine. Pärast raugana võid näha oma noorpõlve tööd ja jutustada oma lastelegi.

Võtame julgust sellest edust, mida seni oleme saavutanud, usku ja jõudu esivanema-

telt, isadelt, kes elasid suitsutaredes soomail. Nüüd on need talud meie hoolealused, osa meist endist, millede täienemine ja areng oleneb meist.

Talu on meie kasvataja kehaliselt ja vaimselt, ta on elukool, ta on elu ise oma mitmekesisusega. Ta on voolav ja ruttav. Temas ei peatu vanakenegi, vaid ruttab üha jõudumööda, rääkimata noorest. Talus on kõigile tööd, leiba, rõõmu, muret, päikest ja õhku — kui talus töötajad seisavad oma ülesande kõrgusel. Sellele äratundmisele ja veendele on jõudnud parimik maanoortest juba ammugi. Kas pole seetõttu paisunud maanoorte liikumine niivõrd ulatuslikuks ja tööülesanded laialdaseks, et ilma kavakindla ettevalmistuseta edasimineku pole mõeldav. Ollakse juba veendunud, et et meie põllumajandus nõuab teadlikke ja oskustega ning kogemustega varustatud isikuid. Kui maanoorteringide liikmed kogunevad talveõhtuti kooli- ja seltsimajadesse kokku õppimiseks ja vahetevahel tegelikkude tööde kursusteks, siis eeskätt seda selleks, et omandatud teadmisi ja kogemusi rakendada oma ümbruses ning kodutaludes.

Silmas pidades aga seda määratu ulatusega ülesannete hulka, missugust on tarvis täita meie maaelu ja põllumajanduse edendamiseks, tõuseb vajadus otsida veel uusi ning paremaid teid ja meetodeid laiemate hulkade kaasatõmbamiseks, ettevalmistamiseks ja rakendamiseks maaelu ülesehitamise tööle.

Kõnesolevate meetodite otsingutel on eriti tähtis silmas pidada, et iga aasta tuleb juure terve rida lõökülesandeid, millede täitmist tuleb õpetada võrdlemisi kiiresti ja massilises ulatuses, näiteks käesoleval aastal (umbrohu tõrje, heinaseemne kasvatus, kanakasvatuse, õiged ja otstarbekohased töövõtted mitmesuguste põllu- kodumajandusliikude tööde alal jm.).

Skautlike organisatsioonides kasutatakse vajalike kogemuste andmiseks ja kasvatusvahendina edukalt laagrit. Viimaseil aastail on püütud meil laagrivormi kohandada põllumajanduse teenimiseks.

Kahtlemata väärrib õppelaager organiseeritud maanoorte edaspidises tegevuses palju suuremat tähelepanu kui talle seda seni on omistatud. Õppelaager peaks kujunema talvise õpingulise töö jätkuks. Siis ei kustuks talvejooksul hõõguma löönud sõed, vaid õhtuti laagrisse lõkketule ümber koondudes ilutsema, mängima, rahvatantse tantsima, laulma ja vesteid puhuma, võtaksime kaasa oma hingedesse uut tuld ning jõudu edaspidisekski tegevuseks. Rõõmus ja õige meeleolu an-

Mõtteid maanoorte kehakultuurist.

Võib näida mõttetuna väita kehalise kasvatus- tähtsust või veel koguni vajalikkust maanoorte juures, kuna füüsiline töö suutvat isegi täita keha nõudeid (?) — kehaline kasvatus töö nõudeid aga mitte.

Kuid vaatleme, kuidas on lugu tõepoolest.

Ükski masin ei tööta, kui sellel mõni väiksemgi osa on korrast ära, nii on ka inimesega: väiksemgi ebakorrapärasus annab end tunda väga karmilt. Nagu masina juures on välditavad igasugused streigid hoolsa kontrolli puhul, siis seda kindlamini veel inimese juures, kuna ta on võimeline end ise kontrollima.

Üheks parimaks kontrolli vahendiks on kindlasti kehaline kasvatus, kehalise kasvatus- saavutame kogu kehale harmooniliselt, s. o. kooskõlaliselil ilusa ja korrektse paindlikkuse.

Kuid keha paindlikkus (mitte meisterlik „küürutamiskunst“) annab igale kehalist kasvatust hindajale ja harrastajale väga väärtusliku pagasi vabaks seltskondlikuks ja ka igapäevaseks käitumiseks. Paindlik, s. o. meie tahtele alluv keha võimaldab parimat olemasolevate jõuhulkade rakendamist meie igapäevase loova töö juures. Ja kui me teame oma keha võimeid, siis saame talle ka asetada jõukohaseid ülesandeid.

Kehalist kasvatust harrastavas nooruses on üldiselt tugev ka aumehetunne, kuna sport polegi muud kui fair play — aus mäng.

Mööduka ja teadliku kehalise kasvatus- e puhul — mida eeldan ka eestoodud puhul — saavutame keha tervishoius palju edukaid tulemusi, mis vähendavad kahtlemata surevust. 2000 tiisikusse surnut aastast võiksid ära jääda kehalisest kasvatus-est lugupidamise puhul.

nab tööle aga palju hoogu juure ja aitab kergendada töö raskust. Aga kas ongi töö raske, kui ühendame mõistuse ja jõu? Sest meie ei tööta enam mõisaväljal- del, vaid oma vaba kodumaa nurme- del ja niitudel. Kõik, mis teeme, teeme ise endile.

Edasi kujunegu õppelaagrid neiks paika- deks, kus ammutame vajalikke eelteadmisi oma edaspidisele kehalise kasvatus- e le ja oma distsipliinile aluse panemiseks.

Nii laagris, suvipäevadel kui ka muudel puhkudel on meie ühiseks sooviks, et maanoorte organisatsiooni liige jätkaks kaasnoot- tesse ja kõigisse osavõtjaisse oma käitumi- sega ja esinemisega hää mulje ning annaks tunnistust maanoorte organisatsioonis valit- sevast distsipliinist. Ühisele arusaami- misele jõudmiseks ja vajalikkude teadmiste omandamiseks on sobivamaks paigaks õppe- laager. Kasutame noorusaastaid! Jälleenäge- miseni õppelaagris!

R. Paglant.

Näiteks talveõhtupoolikuil ja pühapäevil on ilus suusatada, nii saavutame kindlasti väga hinnatud hingepeensuse ja vaimse tasakaalu, kuid õpime tundma ka looduse meisterlikku koostist ja ilu. Väärikas tegevus on ka iga- hommikune võimlemine, nn. hommikvõimle- mine, nii saame kontrollida oma keha igapäev- vast korrasolekut ja nii areneb ka meil võrdle- misi sööti jäänud ilumõiste — kuna hindame siis ka oma keha ilu — ja kes on siis veel inie- mese arendajaks, kui mitte ta ise?

Suvel jooksmisega, mängimisega või ka sõr- mevedamisega ja vägikaikavedamisega suudame hoida paljusid tuhandeid noori viisaka ja en- nast arendava ajaviite juures — selle asemel, et valida ajaviidet, mis ei kannata kriitikat.

Ja noor, kes pole pidanud üle elama „mitme- kesist“ pühapäeva ega „sinist“ esmaspäeva, omab alati töörohmu, talle on töö naudinguks, aga mitte piinaks — miks siis mitte püüda saavutada töörohmu, kui selleks on vaja ainult kehalist kasvatust. Ja kas kõik noored ei võiks olla töö juures alati töörohmsad? Kas meie ei suuda lahendada osaliseltki korralike tööliste puudumise küsimust? Usun, et jaa. —

Väga otstarbekohaseks kehalise kasvatus- e viljelemise vahendiks on kindlasti ka rahva- tants. Rahvatantsul on ka oma suur rahvuskul- tuuriline tähtsus, kuna loosungiks on : rahva- tantsud rahva hulka! Kuid need hüved on ai- nult siis nende üritamist vääriavad, kui ei minda liiale, mis oodatud kasu asemel toob ootama- tult suurt kahju. Nii siis: ärgem tantsigem kunagi ruumis, kus tolmu tõttu ei näe oma kaaslast, ja ärgem tantsigem ka kunagi „viimse veretilgani“, sest märjale nahale järgnev külmetus on kahjulik.

Nende hüvede taotlemine, mis siin lühi- dalt toodud, peaks igalühe veidigi mõtlema panema, ja kui kena oleks, kui maanoorte iga- kuisel üldkoosolekul oleks üks „kehakultuuri veerandtund“ ja mõni pikem referaat inimese füsioloogia ja anatoomia selgitamiseks, lähtudes kehalise töö nõuete seisukohalt. Niisuguseid referaate pole vaja palju, 1—3 referaati selgi- tavad selle küsimuse põhjalikult. Kõige kenam oleks muidugi, kui jõuaksime välja tegudeni; algul väiksel, pärast parajalt! Kevad ja suvi on tulekul, ärgem unustagem siis pühapäevaõhtuti pallimängu, see toob ju nii palju vaheldust, kuid taganegu meist rekordsport.

Õige kehalise kasvatus- e rahva hulka viimi- sega teeme kahtlemata väga suure sammu meie rahva üldise tervisliku seisukorra parandami- seks, tugevama põlve loomiseks;

Maanoored, uus sündinud kevad toogu ka meis esile meie keha uue õitsemise. Varsti maha rõivakatted ja vastu päikesele ja tervisele, sest: tervete eluviiside juures ja kehalist kasvatust harrastades oleme veel 70-aastaselt noorusli- kud ja meie riik ja rahvas jäävad igavesti nooreks!

Eino Piigert.

P. Raud — PARK.

Paul Raud.

Viru-Jaagupis, ilusas Kirikukülas 10. X 1865. a. nägid esimest korda maailmavalgust kaksikud, meie tulevased suurkunstnikud Kristjan ja Paul Raud. Väga harukordne juhtum, kus kaks venda mõlemad teineteise võidu sammuvad kunstiteed, mõlemad võidavad suure tunnustuse, Kristjan elab ning loob edasi praegugi, vaid Paul — lahkus elavate seast ühel oktoobrikuu päeval 1930. Tõustes Tallinnas Kitsasjalga mööda üles Toompea Poole — ta elas Kitsasjalas, kuni oli sunnitud treppidele maha istuma oma kodu õueväravas, sest süda ütles üles. Ja ta surigi...

Väga varakult avaldus vendades kunstihuvi ja -anne. Paul Raud lõpetas Rakvere kreiskooli ja seejärel Tartu reaalkooli ning astus siis Düsseldorfis kunstiakadeemiasse kuulsale prof. Ed. v. Gebhardti juure õppima — oli ju ka Gebhardt Viru-Jaagupist pärit.

P. Raud lõpetas kunstiakadeemia. Juba on ta kuulsus. Teda hindab eriti kõrgelt balti aadel, kes tellib talt portreid ning usaldab temale teisigi ülesandeid.

Päüle Köleri on Paul Raud kaasaegsete poolt samuti täiel määral tunnustust leidnud.

Paul Raud esindab meil kunstis õpetatud, väga nõudlikku realismi. Tema tehniline küpsus on eeskujuks seatav, tema nõudlikkus enda vastu samuti. Ta on maalinud palju viimistletud portreid, siis eesti maastikke ja lõpuks ka suuremaid kompositsioone püübi aineil.

Ta elas erakuna, üksi ja omaette kunstile. Seda nagu ei andestatud talle omal ajal. Kuid seda põhjustas ta uhke loomus, aga seda olla ta ka võis oma viljaka ning kõrgetasemelise loominguga tõttu.

P. Raud — KRISTUS BETAANIAS.

P. Raud — MAASTIK.

Varakevadel.

Paju ootuse-urbadest pärja
surunud südame ligi.
Põldude mustava pigi
puhta näed sadudest märja.

Sinas kuuski nii teravaid tukub,
taga süül suitsemas alev.
Pilvitus kutsuvalt valem,
kusagilt kägu kui kukub.

Vanad õunapuud seisavad aias,
oksakäed püüavad päikest.
Aknaruut kliriseb hõikest —
kevad on kõndimas majas.

Uute päevade ootus vajub
pilvedest südame pakku.
Voorede ürgsesse vakku
unistus uduna hajub.

Tuulisse haihtunud püsi —
kevade otsijad õues,
päikene silmis ja põues, —
huulil laulude süsi.

Harald Suislepp.

Tegude põllul.

Mine sa tegude põllule tööle,
Jäta sind arvustav rahvas!
Selga paun pane, mõök kinnita võõle,
võitle siis uljalt ja vahvalt!

Sõjamees oled, siis sõdi ja võida,
vaenlast kui rajuhoo raiu!
Merimees oled, siis meredel sõida,
läbi käi maailmu laiul!

Põllumees oled — jää kündjana maale,
mulda siis raputa teri!
Aednik kui oled ja kasvatad kaale,
tööks muuks ei olla saa peri.

Tegude põlde on maailmas mõnda,
rahvale rõõmuks ja rahuks.
Töötades aga tee tarmukalt nõnda,
tulemus et ei jääks vahuks.

Mine sa tegude põllule tööle,
tööta ja võitlust pea vahvalt!
Lõpeta vara või hiline õõle,
jäta sind arvustav rahvas!

Joh. Oja.

Noorte suhteist perekonnas.

Maanoorte arenemine ja lapsepõlv hargnevad tõeliselt perekonnas selle sõna laiemas mõistes, olles selle poolt märksa loomulikumad kui linnanoorusel.

Siin on perekonna elupaik seetõttu ka tõeline kodu, sedaenam, et kogu perekonna huvid ja hüved on sellega kõige lähedasemas seoses. Selle kodu — talu — hääks ongi suunatud kõikide tööd ja püüdmised. Perekond talus moodustab kollektiivi, kus normaalseis oludes valitseb üksmeelne ühistöö ja vastastikune üksteise abistamine vastavalt igaühe võimeile ja vajadusile. Paraku tihti aga kujuneb selline abistamine mõne perekonnaliikme ekspluateerimiseks teiste hüvede arvei. Ning kõige sagedamini osutub selleks teiste koormate kandjaks pereema. Seda osalt tema passiivsusest oma huvide suhtes, ent ka häätahtlikkusest selleks, et teistel, s.t. esijoones lastel, oleks kergem. Sellisele ebaõigluslele talu kollektivismis ei pöörata ka enamalt jaolt mingisugust tähelepanu, pidades seda aina loomulikuks. Ent selle tulemused?

Kõnelemata oludele kohanemata hellitatud noorist, on nii sageligi selle põhjuseks ka ema enneaegne vananemine, tema väsimine enne vanusepäevi ja tihti ka jäävale unele suikumine.

Niihästi üks kui teine juhtum on aga raskeks kaotuseks kogu perekonnale kui ka talule.

Noored, olles harjunud maast-madalast ema hoolitsustega, ei oska aimatagi sageli, mis selle puudumine tähendab või milliseid tagajärgi see neile elus tooks; ei oska see-

tõttu ka sageli küllalt hinnata ema tähtsust ja väärtust. Samuti ollakse küllalt egoistid selleks, et püüda ohverdada osakestki oma hüvedest selleks, et kergendada ema töökoormat. Ollakse harjunud lapsepõlvest päritud usuga, et ema kõik suudab ja kõigeiga toime tuleb, ning peetakse seda loomulikuks.

Tõde aga on, et iga juurdunud harjumus pole veel asja ainuõige ega loomulik lahendus, seda peaksime küllalt kogunud olema nende paremustega uuenduste kaudu, mis tarvitusele on võetud meie taludes ja milleks tuli murda mõnikord isegi sajandeid kestnud kombeid ja viise.

Kas poleks siis aeg võtta meil revideerimisele omi suhteid teiste perekonnaliikmetega, eskätt emaga, lähtudes sellest tõest, et „anda on õndsam kui võtta,“ ja Kristuse õpetusest „suurem on see, kes teenib, kui see, kes lauas istub.“

Oleme ometi kuulnud ja lugenud, kuidas välismaail on talupere-ema olukord võrratult kergem eesti perenaise-ema omast. Kas ei peaks meie siingi kord välismaalt eeskujut võtma, püüdes kergendada omi emade töökoormat?

Ning see ülesanne — kergendada ema töökoormat talus — ei kuulu, nagu sageli veel harjumuste-kohaselt arvatakse — ainuüksi tütardele, vaid ka poegadel on siin oma osa kanda võtta ja täita talu, perekonna, ema ja omagi huvides.

Aratagu selleks noori meie tänavune emadepäev!

Helilooja Evald Aava mälestuseks.

Aado Velmet.

Elu mängib meiega kurba mängu. Ta murrab sisse sinna, kus me seda kõige vähem arvame ja paneb maksma karmid ja saladuslikud jõud, mis tunduvad meile ülekohustustena ja arusaamatutena. Ta mässib end müstikasse ja me jääme nõutult üksteise otsa vaatama või seisame üksikult keset suurt loodusemängu, sest meie ei mõista, mida see peab tähendama. Säärased tunded haarasid paljusid, kes lugesid ajalehtedest möödunud kuus teateid meie noore elujõulise ja anderikka helilooja Evald Aava surmast.

Me oleme pidanud saatma igavikku palju andekaid heliloojaid. Mõned koguni jõudmata täismehe ikka. Nii riisus surm meilt A. Kunileidi tüseda jõu. P. Süda, R. Tobias ja isegi K. Türrpu läks enne-aegu, ja kui nüüd võeti nii lootustäratav ja paljutootav vitaalne jõud, siis paratamatult muutud müstikuks ja pessimistikuks.

E. Aava elus ja töös peegeldub kujukalt eestlase sitkus ja visadus. Töötada end üles viletsatest oludest. Teenida oma muusat olude ja takistuste kiuste.

Konservatooriumide ja teiste kunstikoolide õpilased on alati olnud oma õppimise võimaluste suhtes teistel alustel kui paljude teiste kõrgemate õppeasutuste õpilased. Olles täidetud suure idealismiga ja tahtega oma kunsti järele janunevat hinge rahuldada, ei peeta paljuku ühtegi vaeva, et viia alatud kunstiteed lõpuni. Sama viletsat ja vaevarikast teed algas ka E. Aav oma muusikaõpinguul, teed, mis ei paku tea-kui-suurt majanduslikku rahuldust, kuid mis viib surematusele — viib jumalate riiki.

Evald Aav sündis 22. veebruaril 1900. aastal Tallinnas töölis perekonna lapsena. Kuna vanemal puudus võimalus pojale vastavat haridust anda, tuli tal omal jõul edasi rühkida. Ta astub 1919. aastal Tallinnasse avatud konservatooriumi õpilaseks, olles samal ajal teenistuses „Estonia“ teatri kooris. Lõpetanud 1926. aastal konservatooriumi, algab ta kohe oma avalikku muusikalist tegevust kadettide laulukoori juhina. Esineb viimase-

ga 1928. aastal üldlaulupeol. Sellest ajast peale on E. Aav temperamentse koorijuhina olnud laialt hinnatud. Selle praktilise ala kõrval oli E. Aav ka viljakas helilooja. Geniaalne helilooja ja praktiline koorijuht on harva leidunud ühes isikus. Beethoven ajas ükskõik kui hää koori või orkestri oma dirigeerimisega alati kõige suuremasse segadusse. Samasugune lugu oli ka meie R. Tobiasega. E. Aavas oli aga õnnelikul kombel ühte sattunud suur loov talent ja praktiline organisaator. Ja lõpuks — mis on Evald Aavast jäänud pärandusena eesti muusikale? Kuigi varalahkunud, on tal suuri teeneid praktilise koorijuhina ja eriti väljakujunenud individuaalse ja tugeva rahvusliku joonega heliloojana.

Evald Aava tähtsus heliloomingu alal seisab suurvormides. Ta on õigustatud kandma esimese eesti operi looja nime. Tema ajalooline ooper „Vikerlased“ (1928) on esimene tõsine eesti ooper.

Kui me võime hoopis mööda minna K. A. Hermanni ja tema nimekaimu Otto Hermanni sellelaadsetest katsetest ja nimetada võiksim A. Lemba „Lembitu tüdart“, siis E. Aava „Vikerlased“ võtab tõsise seisukoha eesti muusikas ja ka E. Aava loomingu. Peale operi on E. Aav loonud palju teisigi sümfoonilisi teoseid, nagu sümfooniline pilt „Elu“ ja tema viimne töö — mille ettekande ajal „Estonias“ tema looja lamas juba raskesti haigena Tallinna Keskhaglas — sümfoonia d-moll neljas osas.

Koorilauludest on mitmed omanud laialdase populaarsuse, nagu „Kui ma hakkas laulema“, „Noorusaeg“ jt.

Möödunud suvel oli ta XI üldlaulupeol ühendatud meeskooride üldjuhiks ja saavutas väga tunnustusväärseid tulemusi.

Ühineme kõik vaikselt leinas eesti muusikat tabanud suure kaotuse puhul. Paljastame pää suure tahtejõuga mehe ja andeka helilooja värsket hauakünka juures, kelle meilt Saatuse tujukused nii vara on võtnud.

Põhja ranna raudne rahvas

Kindlasti

Aare Niinemägi

M. LÜDIG

f *mf*

Orkester Põhja ranna raudnerahvas ra - - ja-me uut a - - - ja - - - teed!

f *mf*

f

Ol - gem kindlad, või-du vahvad: mei - e põ - - lis - - maa on see!

f

p *mf*

Ees - ti ko-du kauniks loome: hoolsaltkül - ge löö-me käed! Ko-du-ran-na

p *mf*

mf *rit.* *f a tempo*

kaitseks toome ü - le maa kõik noorte väed! — Kallim kõigist rõõmus, vaevas

mf *f*

o - led vaba Ees - ti pind! Si-nu põl-de, merd ja taevast, kandku üksmeel

töö ja õnn! Kallim kõigistrõõmus, vaevaso-led va-ba Ees - - ti pind!

Vähe aeglasemalt riten. - - - - -

Si - - nu põl-de, merd ja taevast kandku üksmeel, töö ja õnn!

Kõik Ülemaalises Maanoorte Ühenduses registreeritud maanoorterigid on vabastatud laulu „Põhja ranna raudne rahvas“ autoritasust selle laulu ettekandmisel pidudel ja teistel avalikkudel esinemistel, sest ÜMÜ on ära ostnud laulu kirjastamise ja ettekande õiguse.

Segakooridele võib tellida laulu „Põhja ranna raudne rahvas“ noote hinnaga à 5 senti!
 Aadress: Põllutöökoda, Pikk 42, Tallinn.

Seltskondlike rahvatantsude kirjeldused.

3. JÄMAJA LABAJALG.

Osavõtjaid:

Vaba arv paare.

Algseis:

Tantsijad seisavad paarikaupa ringis, nägudega vastupäeva, neiu poisi paremal küljel.

Lähteasend:

Poiss asetab parema käe neiu paremale puusale ja neiu asetab vasaku käe poisi paremale õlale. Välised käed vabalt all.

1. tuur, A-osa:

1. takti 1. osal astuvad mõlemad vasaku jalaga sammu ette. Takti 2. osal viiakse parem jalg luisksammuga mööda põrandat tagant ette ja takti 3. osal viiakse parem jalg ette risti üle vasaku, samaaegse kerge kehakallutusega paremale, ühekordse põlvest vetrumisega tugijalal. Tugijalg toetub labajalale ega tõuse varvasseisu. Teisel taktil astutakse parema jalaga samm ette, vasak jalg viiakse luisksammuga tagant ette risti üle parema, samaaegse kerge kehakallutusega vasakule. Seda kõike korratakse veel 5 takti. Seega on kõnnisamme kokku 7 takti. 8. takti 1. osal pöörduv poiss paremale — neiu vasakule, s. o. nii, et paarilised jäävad nägudega vastastikku, ja löövad mõlemad parema jala rõhuga vastu põrandat, takti 2. osal rõhu vasaku jalaga, viies samaaegselt vasaku jala parema juure. Takti 3. osal võtavad paariselt silised vöökohavõtte, s. o. poiss asetab käed neiu puusa ja neiu oma käed sirutatult poisi õlgadele.

1. tuur, B-osa:

Tantsitakse 8 takti labajalga päripäeva, ringis liikudes aga vastupäeva (taktid 9—16). Labajalga tantsitakse kogu tallal, jalgu põlvist veidi kõverdades, kusjuures tuleb hoiduda vetrumisest alla-üles ja igasugustest kaasapainutustest külgedele, ette ja taha. Tantsimist algab neiu parema ja poiss vasaku jalaga. Iga takti esimesel osal rõhutatakse jala mahaasetamist, kusjuures paari-tuarvulises taktis poiss rõhutab vasakuga ja neiu paremaga, kuna paarisarvulises poiss paremaga ja neiu vasakuga.

16. takti 1. ja 2. osal tehakse kaks rõhuga sammu ja võetakse lähteasend.

2. tuur, A-osa:

Sama, mis 1. tuuri A-osa, kuid selle vahega, et 2. tuuri lõpul jäädakse seisma nägudega vastastikku, seespoolsed käed all pihkseongus (taktid 17—24).

2. tuur, B-osa:

Luisksamm, nagu 1. tuuri A-osas, kuid sisemiste jalgadega, ainult selle vahega, et luisksamm sooritatakse paigal, nägudega vastastikku, astetega (poiss vasakule ja neiu

paremale) ja keha samaaegse väikese kaasapöördumisega heitejala suunas. Esimesel astel viiakse ühendatud käed heitejala, s. o. luiskjala suunas ette üles ja teisel astel, koos luisksammuga vastassuunas, viiakse ühendatud käed tagasi alt-läbi-üles. Järgmisel astel (poiss vasaku, neiu parema jalaga) viiakse käed hooga alt läbi ette-üles, samaaegse pöördumisega ringi ja käte vabastamisega. Poiss pöörduv vasakul jalal vastupäeva ja neiu paremal jalal päripäeva, kusjuures hoojalg hoitakse vabalt taga. Hoojalg asetatakse 28. takti 1. osal rõhuga maha (taktid 27—28). Kõik eespool kirjeldatu korratakse (taktid 29—32), kuid selle vahega, et 32. taktil tehakse kaks rõhksammu ja võetakse tantsu lähteasend.

3. tuur, A-osa:

Sama, mis 1. tuuri A-osa (taktis 33—40).

3. tuur, B-osa:

Tantsitakse 8 takti labajalga päripäeva, ringis aga liikudes vastupäeva, kusjuures neiu algab parema ja poiss vasaku jalaga.

Need 8 takti labajalga tantsitakse järgmiselt: poiss, astudes 41. takti 1. osal vasaku jalaga sammu, pöörduv vasakul jalal ja koputab parema jala kinganiga takti ülejäänud osadel, s. o. 2 korda vastu põrandat. Samal ajal aga pöörduv neiu tavaliste labajalasammudega. Järgmisel, s. o. 42. taktil kordab neiu nüüd sama, mida poiss eelmisel taktil, s. o. pöörduv vasakul jalal ja koputab parema kinganiga 2 korda astu põrandat. Poiss pöörduv samal ajal harilik-kude labajalasammudega. Järgnevais taktides 43—48. on tegevus sama, mis taktides 41. ja 42. 48. taktil, kuid neiu ei koputa enam, vaid nii neiu kui poiss teevad kaks rõhksammu ja võtavad tantsu lähteasendi.

4. tuur, A-osa:

Sama, mis 1. tuuri A-osas (taktid 49—56), ainult tuuri lõppedes pöördatakse 2 rõhksammuga nägudega vastastikku nii, et neiu jääb poisist paremale, mõlemal küljed täiesti vastamisi. Poisi parem käsi neiu vasaku käega pihkseongus neiu vasakul puusal ja poisi vasak käsi neiu parema käega pihkseongus poisi vasakul puusal.

4. tuur, B-osa:

Nelja labajalasammuga pöördatakse päripäeva ringi, rõhutades iga takti 1. osa (57—60), ja sellele järgnevalt liigutakse väikeste jooksusammudega kogu tallal ringi kuni tuuri lõpuni, võttes lähteasendi ja lõpetades sellega ühtlasi tantsu (taktid 61—64).

Märkus. Kui 3. tuuri B-osa osutub tantsijaile raskeks, võib soovi korral selle asemel tantsida 1. tuuri B-osa.

3. JÄMAJA LABAJALG

Hoogsalt MM ♩ = 168

Eesti rahvaviis,
Sdn. A. URITAMM

Eelmäng.

ff *rit.* *f a tempo* Iants

Küpe ellu.

Edgar Lõiv.

Perekonnas oli Leo noorim. Seetõttu teda siis hellitati ja hoiti kõigi koduste poolt, nagu „pesamuna“ kunagi. Ja kuna talus vaadati üldiselt tööle kui vastumeelsele paratamatusele, siis püüti vähemalt teda sellest raskusest eemale hoida. Viie-kuueteistaastasena, kui teised ju ammugi kõikjal töödes abistavad, käis Leo ikka veel karjas, kuigi oli tugev ja priske, ning talus kindlasti leidnuks temalegi tööd mujal. Ent Leole oli karjasepõlgi raske, ning suvehommikuti, millal tuli vara tõusta, oli ta pahur ja tusane oma elu üle. Seiklusromaanid, missuguseid ta karjas ajaviiteks luges, olid talle ju tutvustanud palju kergemat ja huvitavamat elu ning sellest hakkas nüüd Leo unistama ja ihalema. Sääl kaugel, suuris linnus ja laiul meredel pidi elu olema kahtlemata kergem kui temal. Kergem muidugi siis, kui osatakse elada, ja Leo oli veendunud, et tema oskaks, kuna ta külarahvast ja oma koduseidki pidas lihtsalt mannetuiks, kes elus paremat sihti ei oska taotella kui aina töö ja see, mis saavutatakse töö kaudu. Leo aga teadis paremat, ja see oli — kerge elu. Jah, teisedki vihjasid sageli sellele, tunnustades ideaaliks olu- ja elukorda, kus ei tarvitseks töötada ent tunnustasid siis ka omi võimetusi selle saavutamiseks. Leo aga oli veendunud vastupidises arvamusis ning selles kinnitas teda naabri Andi talu sulane Karla, kes oli elus mõndagi näinud, kuna oli palju käinud, laevadega sõitnud ja Ameerikaski olnud, kuigi oli ealt vaid mõni aasta üle kahekümne. Külas aga vaid muiati tema juttude üle (muidugi kadestusest!) ning nimetati teda halvustavalt „suure suuga linnavurleks“, kes niipea, kui suu lahti teeb — valetab.

Leo tutvus Karlaga ühel udusel hiliskevade hommikul, kui viimane, tulles oma karjamaalt hobuseid viima ja neid mitte kohe leides, teda üle piiriala kõnetas. Sääl siis areneski juttujutust ja sõna-sõnast, ja et Karlal muidu oli elu motoks: „Jumalal päevi ja peremehel leiba“, siis leidis ta endale Leos tänuliku kuulaja, — ning lahkuda taipas ta alles siis, kui udu oli juba lahkunud ja kodunt tüdruk karjamaale vaatama saadeti, kuhu sulane hobustega jäanud. Leol aga andis kuuldu kallal juurelda veel terve päeva ning teisi hiljem. Ning hom-

mikuti ajas loomad alati naabriala ääre, et leida juhust taas kohata Karlaga.

Ja neid juhuseid oli siis sageligi. Ühiselt neil kohtamistel arvustati külarahvast ega antud armu omigi kodustele.

„Nemad siin ka midagi,“ oli Karla tavaline ütlus, „mida nemad ka teavad ilmast või elust. Siin nad sünnivad ja siia surevad, eluaeg aina ninapidi mullas. Töö, nagu rühmatakse seda siin, kõlbab vaid rumalaile inimesile ja vanule hobuseile...“ Jah, pidi ta küll samas tunnistama, temagi ise „tuhnis“ praegu mulda, aga seda niisama — ajutiselt. Pangu Leo tähele — ainult ajutiselt! Ühel ilusal päeval kaob ta siit, niisama äkki kui tuligi — adjöö Kõrevere! „Kuhu siis?“ uudishimutses Leo.

„Kuhu?“ naeris Karla, kas maailmas ruumi või leiva puudust, liiati temasugusele, kellel „keeled suus ja meeled pääs“? Ei tema mõtlegi hakata siin heinaajal higistama ja ennast tapma... Ning siis: tulgu Leogi, tegi järsku ettepaneku. Jätku isatalu tõprad ja pudulokused kus see ja teine, ja — hüpaku ellu!

Leo kohmetus ettepanekust. Nii ootamatult tuli see — tema unistuste täitumine, juhus, millist oli oodanud ja lootnud. Ei siiski tihanud anda otsemaid vastust, lubades „mõtelda ja asja kaaluda“, kuigi endal jaatav otsus keelel kipitsemas, kartuses — kui Karla aja jooksul taganeb oma ettepanekust?

Ühel laupäeva hommikul teda kohates küsis Karla, muiates:

„Noh, Leo, kas läheme õhtul hulkuma?“

„Hulkuma?“ kordas Leo. Kas Karla siis juba minna kavatseb, nii ruttu, jooksis endal mõte läbi päa.

„Hulkuma jah,“ kordas Karla, „kõik käivad ju. Kas siis meie meeste kirja ei käi, et laupäeva õhtul kodus magame?“

Nagu kivi langes Leo südamele. Ah, Karla mõtles seda. Ning samas täitis hinge uhkus, et „see mees“ teda kaasa kutsus, teda, keda teised külas halvustavalt karjapoisiks nimetasid. Ainus põhjus, miks ka Leo sageli töötada soovis, nagu teisedki, oli see, et olla üheväärne teistega.

„Tea nüüd,“ venitas ta vastusega.

„Mis sääl teada,“ arvas Karla, „ega's me siia külavahela lähe. Siin lonkigu need, kes paremat ei tea. Meie läheme alevi, ikka nagu inimeste eluase rohkem. Ole õhtul, nii poole kümne paiku, mundris, siis viskame varvast, mis see viis-kuus kilomeetrit meestel astuda...“

Jah astuda, mõttes Leo, teised sõidaksid selle tee ratastel, ent Karlal pole ratast, samuti kui temalgi. Ent ta nõustus, sest selline õine hulkumine oli talle uudne ja seetõttu huvitav. Päälegi, kui mindi alevi ja mitte külavahela, nagu teised.

„Näe, meie karjapoiss hakkab ka külale minema,“ märkas tüdruk Tiia esimesena, kui Leo õhtul end väljaminekuks korraldama hakkas. „Vaata aga, et hommikul karjamineku ajaks koju jõuad, et kuskile päikese kätte ei jää,“ lõõpis ülemeelikult. Kuigi see lõõpimine oli Leole uudne ja erutav elamus, ei meeldinud talle ometi tüdruku toon. See näis sellisena, nagu üteldakse metsaminejale lapsele: „Ära kaugele mine, metsakoll sööb su ära.“

Ta pidi juba teravalt vastama, ent meenus siis Karla sõnu — rumalatega ei tasu vaielda, ning vaikus, ainult iseteadliku ja üleoleva muige püüdis manada näole. Ent tüdruk seda nähtavasti ei märganudki, itsitades vaid naerda...

Teekond alevi õhtuses hämaras oli Leole juba omaette elamus. Loodus näis lõhnavat enam kui kunagi varem, räägu toon teeäärse ristikeheinas tundus eriline, samuti õõpiku lakutus kaugemal lepikus. Karla aga ütles, see polevat kõik midagi, Leo pidavat kord nägema troopika-metsade võlu — see vahest oleks nautimisväärt. Mille poolest, selle jättis ta aga ütle mata, ning Leo ei küsinudki. Kartis, et Karla seletused võiksid hajutada selle rahulolu, mida talle pakkus sel momendil kodumaine loodus.

„Kuhu me siis kõigepäält läheme?“ küsis Karla, kui alevi esimesed majad silma puutusid.

„Tea,“ oli Leo ükskõikne.

„Kas läheme kõrtsi?“

„Tea, kas maksab,“ puikles Leo. — „Mis sääl ikka, ega me sinna jooma lähe, vaatame niisama rahva nalja,“ lohutas Karla. Ent kui oldi juba restorani madalas, põrandast laeni tubakasuitsuga täidetud saalis, arvas ta:

„Ega tühja laua juures sünni istuda. Kas võtame paar potti õlut?“

„Ma seda vabrikuõlut ei joo,“ seletas Leo.

„Ega ta suurem asi ole jah,“ nõustus kohe Karlagi. „Ega me harilikku viina ka lõnksama hakka. Võtame siis juba midagi peenemat napsi.“ Ning sellega jäigi. Ja kui oli „peenem naps“ laual, oli Karlagi taas endine Karla. Täites klaase, ta arvustas teravalt teisi ruumis viibijaid, iga juures leidis ta midagi koomilist ja naeruväärset, väljendades seda nii naljakalt, et Leo tahtmata naerma pidi. Esmalt tasa, ent kord-korralt üha valjemini, kuni Karla juba keelama hakkas: „No tasem, tasem!“

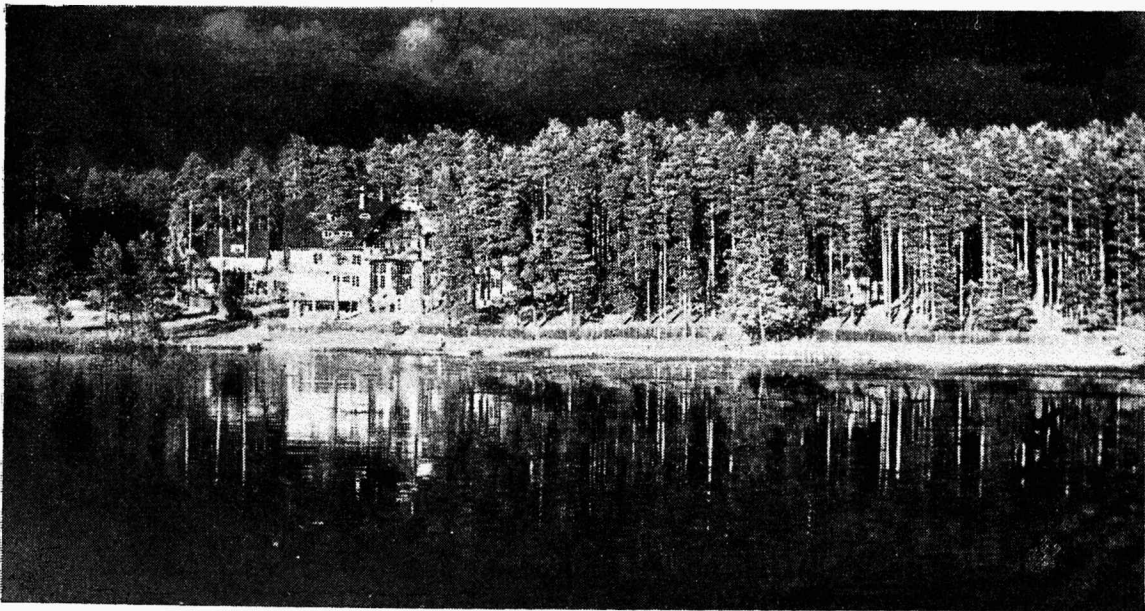
Leo aga tundus endale korruga väga tähtsana, tal oli tarve praegu praalida ja hoobelda, ning kaaslaste vaigistus üha õhutas seda. „Kuradi kurat, kas me mehed polegi, või mis?“ käratas ta ja põrutas lauale, nii et klaasid hüpleksid, „mis on need alevi...“ — „Tss—tss!“ sulges Karla tal suu, „ole ometi mõistlik, Leo, ega sa pole purjus.“

„Purjus,“ naeris Leo. „Mina purjus, sellest — marjakeedisest, päh! Ning haarates pudeli, logistas ta säält viimase kurku: „Näed!“ — „Aitab,“ arvas Karla, „nüüd läheme. Arve! — palju mul maksta on?“ nõudis ta valjult.

„Lase — mina maksan,“ tahtis Leo, kiskudes rahakotti taskust, „pooleks,pooleks...“

„Ole rahul,“ vaigistas Karla. „Küll me pä-

Kasaritsa-Kubja, Võrumaal.

rast omavahel õiendame.“ Ja tasunud ettekandjale nõutava summa, võttis Leol käealt kinni ning juhtis teda välja kõikuvate laudade vahelt, nagu Leole näis.

Kodutee ei edenenu selliselt nagu õhtul tules, Leo jalad tundusid nõrgad ja kuigi Karla teda hoolsalt toetas, tuli ometi sageli, teeääril istudes jalgu puhata. Lõpuks roniti heinakuüni, kus leidus paar sületäit kopitanud eelmise aasta heinu.

Neile vajus Leo ning nohises varsti magada. Ärgates Karla tugeva raputamise päale ei taibanud ta esmalt olukorda. Ent kui Karla juhtis tähelepanu punetavale taevakaarele, tähendades, et tuleks vist jälle astuma hakata — meenus Leole kõik. Hirm, hilineda kojujõudmisega, sundis kiirustama, kuna unak oli teinud jalad kindlamaks ja päägi selgemaks. Ent teel algas uus häda: südamepööritus. Sees läikis ja pööritas, seni, kuni tõusis suhu eileõhtune tangupuder ja jumalteab, mis veel. Öökimine maantee äärel aga viitis seevõrd aega, et päike tõusis enne metsalatvadeni kui Leo ja Karla jõudsid koduvärvasse.

Sääl neid juba oodati, — isa ise ootas.

„Noh, kust siis teie nüüd tulete?“ küsis ta pahaselt, vastamata Karla tervitusele.

„Käisime alevis,“ vastas Karla, kuna Leo süüdlasena vaikis.

„Alevis?“ ... — „Alevis jah. kinopilte vaatamas,“ seletas Karla. „Tagasi tulles läksime ühte küüni jalgu puhkama ja eks olime sääl mõlemad magama jäänud. Nõnda jah, peremees, kurja pole tehtud midagi,“ lisas ta lõbusalt naerdes. „Hääd päeva peremees! Hääd päeva Leo!“ Ja Karla läks, muretult vilistades, nagu kunagi inimene, kel puhas südametunnistus. Isa kahtlustav pilk aga peatus kaua Leo kahvatanud näol. „Mine magama,“ urises ta viimaks, „ega su'st praegu karjaminejat ikka saa“...

„Noh, kuis tervis on?“ oli Karla esimene küsimus, kui ta pärast lõunat Leo juure karjamaale tuli. „Mis vana ütles?“

„Ei kedagi, — oli ennelõunal karjas — lasi mul magada.“

„Soo, mina mõtlesin, et võtab sinu veel käsile. Jah vaata, oleksime meie ka külavahel laaberdanud, nagu teised, kuskile lakka tükk-kind, või näogi täis joonud. Ega sellest poleks olnud midagi. Aga et käisime alevis, vaata, see ongi surmapatt,“ seletas Karla. „Mis nüüd pääteeb, kas valutab?“ päris siis osavõtliselt.

„Tuikab natuke,“ vastas Leo laupa katsudes.

„Nojah, sa pole selle kraamiga harjunud,“ seletas Karla asjalikult, „ja siis logistasid veel ligemale poole pudelit korraga alla, sellepärast see on. Kui vähehaaval võtta, ei märkagi midagi.“ Leo vaikis. Taipas, et teisel on õigus, et vaid ise oli kõigis süüdi.

„Hakatakse teil varsti heinale?“ tegi Karla teist juttu.

Vist teisel nädalal, lõpus muidugi. Vana alustab ikka heina laupäeviti,“ seletas Leo asjalikult ning lisas: „Tuleb vist mulgi tänava heinamaale minna, oli niisugust rääkimist.“

„Minust jäävad Andi heinamaad küll puutumata,“ ütles Karla kindlalt, „lasen siit enne jalga...“

„Sa siis — lähed ikka...“ Leol oli nagu kahju sellest.

„Muidugi, ega ole nii loll, et ennast selle palavaga tapma hakkak. Ah jah,“ meenus siis Karlale äkki. „Kuis jääb siis sinuga? Tuled ka kaasa või?“

„Tuleks küll — kui saaks...“ avaldas Leo aralt.

„Mis sääl saada. Ega vanalt luba maksa küsida, see ju nagu-nii ei laseks. Pistame ühel ööl punuma ja — tehtud.“ Ning siis arutas Karla minekuga seosesolevaid üksikasju. Kuidas, mis moodi ja millal? Mida tuleks kaasa võtta päale raha, sest viimast hankigu Leo nii palju kui aga saab — seda läheb alati vaja ja esialgu elu ikka muretum siis... .

Leod huvitas küsimus, kuhu nad lähevad, on's Karlal juba mõni kindel koht või... Karla naeris.

„Ega ma täna sündinud ole,“ ütles. „Ikka on koht ka. Läheme esmalt Kirevase telliskivitehasesse — olen sääl varemaltki olnud. Sääl saab nüüd savi lämütades ränka raha teha. Viis krooni päevas on naljaasi, hästi läheb, saab kümmeagi. Sääl oleme kõige rohkem sügiseni, siis oleme juba rahamehed ja maailm ees lahiti. Eks siis jälle näe.“ Leo sisemuses kibeles. Viis krooni päev! — kui ta poolegi sellest teenib, teeb ka oma seitsekümmend krooni kuus. Ja see on ometi raha. Ning seda saab savi kaevates. Eks olnud ta seda ju teinudki, siinsamas karjamaal, kui neil kodus ahje parandati.

Lepiti siis poolsosinal — „metsal silmad, seinal kõrvad“ — põgenemise üksikasjus kokku ja mitmekordse kinnitusega: „Aga kellelegi sellest mitte üks sõna, — mitte üks sõna“ lahkus Karla õhtu varjude ilmudes metsaalusele... .

Ning siis olidki nad lõpuks teel. Selja taga jälgede segamiseks enam kui kümnekilomeetrine jalgsimatk kaugemasse raudteejaama, istusid nad nüüd võppuvas vagunis, kuna rong tormas tumedasse öhe, mida valgustasid vaid kord-korralt heledad välgusähvatused. Leo tundis, kuidas ta närvid olid esmakordselt elus pinguli kistud. Ei sõandanud istuda rahulikult, vaid üha nihutas end pingil siia-sinna, nagu saginuks tal söödikud seljas. Ja eks neid olnudki, kuigi mitte seljas, vaid südames, kus kipitses kahetsust ja etteheiteid, mis hoopis peletasid kõik uuduse võlu. Oli pagenuid isakodust kui varas, oligi tõeliseltki varas, kuna enne tulekut oli tühjendanud isa rahatasku. Töötas küll endamisi, et esimesel võimalusel saadab selle summa tagasi — ent see lubadus ei andnud veel rahu hingele ega vaigistanud südame-tunnistust.

Karla näis aga täiesti muretuna. Kerge muigega jälgis ta Leo kibelemist vastaspingil, tegemata vähematki katset kaaslaste lohutamiseks või rahustuseks. Vastates Leo küsimusigi napilt — ühesõnaliselt; andes ühtlasi nagu märku silmadele: vagunis veel teisigi inimesi, vaiki!

Leo tundis märksa kergendust, kui saabus nende sihtjaam, kust Kirevase telliskivitehasesse

pidi olema maad kilomeetrit neli-viis. Väljas vaguni umbesest õhust, teel millel ise lähed, mitte nagu raudteel, kus pead minema sinna, kuhu viivad rööpad ja tossutab vedur. See teadmine, kuigi ebasobiv tema olukorda, andis Leole siiski pisut kindlust.

Jõudnud jaamast kilomeetri võrra eemale, tegi Karla ettepaneku lähemasse heinaküüni puhkama minna. Oli ju seljataga ärev ja unetu õõ, ning seda pidi nüüd tasuma.

Jõuavad nad Kirevasele tund hiljem või varem, ei muuda seegi asja — täna nagu-nii neist töömehi ei saa.

Leo nõustus, nagu nõustunuks — või pidanud nõustuma kõigega, mida soovis Karla, kellest ta nüüd oli ärarippuv. Ent pugedes väikesesse küüni, mis juba pooleni täidetud värskeist heintest, ei saanud ta esmalt mõeldagi uinumisele, nagu Karla, kes end mugavalt heintele sirutas ja varsti norskas. Leo meenutas õõd, mille nad samuti ühes küünis veetsid, meenutas seekordset kojujõudmist... Mis ütles isa nüüd? Ja mida ütleb ta praegu — leidmata Leod lakast? Sellised mõtted peletasid une. Aeg-ajalt katsus Leo oma kompsu, milles olid ta uusimad rõivad, pesu ja — raha. „Taskus ei maksa raha hoida,“ oli Karla ütelnud. „Säält läheb hõlpsasti kaotsi ja võidak ka ära näpata. Suurest hõmpsumust ei tea keegi otsida.“ Ja Leo oli toiminud selle järgi, jättes tasku vaid tarvitamiseks pisut peenraha.

Leo nägi veel, kuidas tõusva päikese esimesed kiired tungisid katuseroovikute vahelt küüni, ent siis oli ununud temagi...

Inimeste kõnelus äratas teda. Silmi avades nägi ta küüniuksel mitut võõrast nägu, kuna üks vanem mees tema kõrval seisis. „Mees põõnab siin ja meil loovõtjaid kibedasti tarvis,“ lausus see naljatoonis. „Kuis uni ka maitstes värskeist heintest?“

Leo tõusis istuli, oskamata kohmetuses vastata sõnagi. Talle meenus Karla, ning ehmudes märkas ta nüüd, et selle ase oli tühi. Ka Karla komps puudus ja — uus ehmatuse — temagi kompsu polnud sääil, kuhu ta selle pani — endast käe ulatusel.

„Kuhu noorhärja minna kavatseb? Pole nagu siit poolt mehi?“ küsiti ja arvati.

„Kirevase telliskivitehasesse,“ vastas Leo.

„Kuhu?“ küsiti uuesti. Ja Leo kordas endist ütlust.

„Kus sihuke asub siis?“ huvituti.

„Pidi olema siit neli-viis kilomeetrit.“

„Neli-viis kilomeetrit!“ imestas vanem mees, nähtavasti sinne peremees. „Siis olete küll vale aadressi järgi tulnud. Ligem savitõnk, või nagu ütlete, telliskivitehas, on siit oma viis-kuusteist kilomeetrit. Ja see pole mingi Kirevase, vaid Männi,“ seletas ta rahulikult.

Leo silmad ja suu jäid ehmatusest pärani, süda ähvardas seisma jääda, oli vaheldumisi külm ja palav.

Karlat ei ole, rõivaid ja raha ei ole ja Kirevase tehast ka pole. Nüüd vast hakkas ta aimama midagi, mis kippus ta pääd oma selgusega segi ajama...

„Mis siis noormehel sinna asja pidi olema?“ uuris peremees edasi, „tahtsite tööle või?“

„Jah!“ kahisevalt tuli see sõna Leo kuivast kurgust.

Peremeeski näis muutuvat tähelepanelikuks. „Kui muud pole, siis — eks tööd leidu mujalgi,“ arvas ta. „Võta või siinsamas reha pihku.“

Leo oli tõusnud püsti. Ta hüpe ellu oli toonud seevõrd rohkesti elamusi, et need ähvardasid teda eneste alla matta. Kogu maailm näis keerlevat ta ümber. Ainuke, mida tajus selgesti, oli sõbraliku näoga vanamees, kes — pakkus talle tööd! Ta laskus taas heintele.

„Ma, — ma tõepoolest ei tea... kui suudaksin...“ kogeles. Ta välimuse hädisus näis äratavat peremees kaastunnet. „Meil leivakotid siin, kui kehakinnitust vaja,“ arvas ta ja ootamata vastust, võttis kotist tubli viiluka leiba ja liha: „Olge hääks,“ ütles ja ulatas selle Leole.

„Mis aeg on juba?“ kohmas nüüd küsida Leo, kui tänaõde leiva vastu võttis. Hammustades vahest tundis, et oli näljane, polnud ju eile lõunast saati õieti midagi söönud.

„Eks ta kümne paiku ole,“ arvas peremees, „tulime just nüüdsama keskhommikult, tükk teed tulla ka.“

Kuni Leo sõi, päris peremees üht-teist, millele poiss napilt vastas. Heinatöökaup siiski sobis, kuna Leo ei teadnud hetkel teha midagi paremat või targemat...

Teised olid juba hoogsalt ametis, kui peremees uue töölisega loojärjele jõudis. Leol, kes senini vaevalt reha pihku saanud, oli piinlik oma saamatust näidada, ning püüdis seepärast hoolsalt jälgida teiste töötamisviise.

Oi jah, varem teisi sellel tööl vaadeldes näis see talle kerge kui lapsenäng, nüüd, kus ise pidi kaasa lööma, vahest tundis, et seegi vajas oskust, et sellelgi oli oma raskus.

Nähes peremeest tema töötamist jälgivat hakkas Leo kartma, et ei suuda rahuldada teda ja et võib-olla saadetakse teda siitki nagu kõlbamatut minema.

Ent esialgu vähemalt peremehel ei näinud seda mõtet olevat, kuna jagas õpetusi ja näpunäiteid üsna hätahtlikult, üha lohutades, et: „Pole viga — hakkab juba minema,“ millist arvamist elavalt jagasid ka teised tööliselised, kinnitades Leole, et vaid algus on raske.

Ja kui peremees lõunatunnil üritas ettepanekut kaubelda Leod kuuväisi tööle, oli seegi kahtlemata tunnustus. Ning Leo võinuks olla endaga rahul, kui mitte... Ja juba osataski peremees tema valutavat haava, pärides, kas tal siis midagi „kraami“ ei olegi.

„Kompsu jätsin jaama,“ vastas sellele Leo, julgemata avaldada tõde. Ent peagi ta koges, kui lühikesed on vale päästavad jalad! Sest kui õhtu eel päike juba veerema hakkas, lausus peremees asjalikult:

„Sa võiksid nüüd jaamast oma kompsu ära tuua, me seni võtame siin veel loogu, siis läheme koos koju.“

Vaade Pühajärvele.

„Oh, eks selle toomisega ole aega,“ puikles Leo.

„Mis ta nüüd aega,“ arvas peremees, „seisuraha tuleb juure.“ Nüüd oli Leo kimbatuses. Nähes, et teised eemal, otsustas ta peremehele avaldada kogu tõe...

„Mul polegi mingit kompsu jaamas,“ algas ta, „valetasin...“ Ja siis kõneles ta kõik, surutud häälel ja mahalöödud silmil — ent seda selgemini tundis ta peremehe vaadet endal.

„Nii,“ venitas peremees, kui Leo oli lõpetanud, „see vurle kooris sinu aga kavalalt paljaks. Ja-jah — ei inimesi või uskuda, sääraseid... Tea, kus tema nüüd juba võib olla? Ja mis ta nimigi oli?“

See küsimus meenutas esmakordselt Leoale, et ta ei teadnudki Karla perekonnanime. Muidugi, Andi peremees võis seda ju teada, ent kus oli Andi ja... ei Leo sõandaks kodukülas avaldada oma sissekukkumise täit tõe, pigem juba kas või... surm...

„Siis on sul küll vähe lootust teda veel näha ja oma kraami kätte saada,“ arvas peremees.

„Vist küll,“ nõustus Leo alistuvalt. „Jäägu see niisama...“

„Rääkisid, et su isal on talu, aga ise sa heinatööd ei oska. Kuidas siis sedasi? Mis siis sina kodus tegid?“

„Käisin karjas,“ vastas Leo.

„Nii, nojah, nüüd ma hakkam taipama. Ja et nad sind sääl kodus tööle ei lasknud, seepärast kippusidki siis seda mujalt otsima,“ oletas peremees. „Ega see siis olegi üks sinu süü, et säärase rumalusega hakkama said. On ju loomulik, et noor inimene tahab töötada. Keha pakil verest ja jõust — kuhu sa selle muidu paned? Ja-jah, eks seda tea igaüks oma käest, igaüks, kel kord tervis ja noorus käes olnud.“

Leo taipas küll, et peremees oletas valesti. Tema ei hüpanud selleks ellu, et töötada, vaid selleks, et „kerget põlve“ leida, ent ta taipas nüüd sedagi, et selline see pidanuks olemagi, kui oletas peremees. Ning nüüd tundis ta tungi saada selliseks. Kuigi ta „hüpe“ teda elus kaugemale polnud viinud talutööst, tundis siiski, et pidi olema tänulik saatusele, et ei sattunud veelgi halvemasse olukorda.

Milline meeleheitmine valdanuks teda, kui ta täna oma südamevaluga üksi ringi hulkunuks, tühja kõhu ja taskuga, kus oli kogu ta rahatagavara — kroon ja viiskümmend senti... Nüüd aga aitas peletada muremõtteid töö, andis talle kõhutäidet otsekui parim sõber.

Palju oli Leo õppinud selle päevaga, millal ta õhtul esmakordselt sobis teiste sekka kui samaväärne.

Emadepäevaks.

Kõnekoori ettekandes.

T e g e l a s e d : Ema, laps, kõnekoor.

I p i l t .

Lava on õhtuselt hämar. Dekoratsiooniks võib kasutada eestimotiivilist kasesalu või lihtsat külgeesriietega kaunistatud lava. Mõlemad on sobivad ka järgmises etteastes tagafooniks kõnekoorile. Eesriide tõustes asuvad Ema ja Laps eesplaani vasakul. Ema, kes näiliselt on katkestanud Lapse mängu, kohendab viimase kortsunud ja tolmunud rõivaid, kuna Laps samal ajal ilmselt tunneb vastumeelsust Ema korralduste vastu.

EMA: (hellalt ning hoolitsevalt)

Nüüd lõpeta, pojake, vallatus ning mäng ja asjad kõik kokku pane.

(korraldades Lapse juukseid).

Sind ootab ju ammu su sulgedest süng ning taevaisa saadab sul une.

LAPS: (jonnakalt ja pahuralt)

Ma tahan veel mängida!

Und ei ole.

Ja niipea ta üldsegi ei tule!

(mossitades)

Mul hommikul aega on magada.

EMA: (kurvalt ja murelikult sõrmega ähvardades)

Sa kuula, mis ütlen sul',

pojake, armas,

ära valmista emale valu.

(Manitsedes)

Ta käkusid täida, —

ole hoolas ning kärmas;

sellest rõõmu leian ma palju.

(Hoolitsevalt manitsedes)

Oma käekesed pese ja puhasta nina

ja kingadest raputa puru.

Sa õuele jälle võid hommikul minna,

kus ootab sind päike ning muru.

LAPS: (jonnides jalaga vastu maad lüües)

End pesta ma ei taha,

vesi külm on, ning paha!

(tõusva jonniga)

Ma tahan mängida veel!

EMA: (kurvalt, kerge värinaga hääles)

Mul kurb on süda ja murelik meel!

Mis saab sinust kord,

kui kasvad suureks?

(Sügava ohkega)

Jääd minule igavesti mureks.

(Muutudes toonis karmimaks)

Nüüd jäta jonn ja pisut veel söö —

taas saabumas kosutav puhkeöö.

Näe, linnudki pugenud pesasse kõik, on kadunud sillerdamine ja hõik.

(Meelitades)

Ma panin sul' sooja magusat sööki;

tule, — vaata vaid korraks kööki.

LAPS: (jalaga vastu maad lüües)

Ma ei taha!

Ma ei taha!

Ei taha!

Ema, sa oled halb ning paha!

Ma mängida tahan!

Mitte magada!

EMA: (pool ehmunud, pool üllatunult)

Mu laps,

kuidas võid sa niimoodi kõnelda?

LAPS: (peagu karjudes)

Ma tahan mängida!!!

(Paus.)

EMA: (valuliselt ohates)

Oh Jumal!

Miks võtad mind nuhelda!

(Pisaraid tagasi tõrjudes)

Ta... armas mul'... liialt...

ma ei saa... teda... karista'.

(Kurvalt ohates)

Ma ise ses süüdi,

et jonnit ta täis.

Kuid kes seda varemini arvata võis,

et niisugust südamevalu ma näen!

(Poolsosinal endamisi)

Nii enneaegu ma hauda lä'en.

(Astudes mõne sammu ettepoole, publikule:)

Emade saatus on ikka nii,

vähedel läheb see teisiti:

*nad südamehäduses näevad vaid valu —
ei armastus maailmas too iialgi tulu.*
Sa korraga leiad end südameveres,
(varjates pisaraid)

ning tänu sul öeldakse ainult — surres...
Ema viimaste sõnade juures langeb eesriie pik-
kamööda ette. Kaugusest kostab viis viiulil:
„Ema süda“.

II pilt.

Laval pidulikus riietuses kõnekoor.

I NAINE: (jumaldava imetlusega)

Sa nagu Kristus oma risti kannad

II NAINE: (samuti)

Kõik ohvriks teiste tulevikuks annad.

I NAINE: (õrnalt)

Siis olgu see ehk viimne suutäis toitu

II NAINE: (toon muutub ülistavamaks)

Või nõelud sukki tunde siinpool koitu.

KOOR: (pikaldaselt ja varjatud nuk-
rusega)

Kes lausub sulle see eest tänuks sõnu?

I NAINE:

Kas see,

Kes tunneb sellest kõigest mõnu?

II NAINE: (kurvalt)

Tal rahulolematus pühib tänusõnad huulelt.

KOOR: (pikka ja nukralt)

*Ja lohutust sa kuuled ainult pehmelt õhtu-
tuulelt.*

I NAINE: (aeglaselt, toonis imetlust
ning austust)

*Kust tuleb sul see meelekindlus,
raudne tahe?*

II NAINE: (samuti)

Et kergelt väldid iga liiki pahed!

I NAINE: (tempo tõuseb)

Kust tuleb sinu lõppematu arm ning hool?

II NAINE: (tempo tõuseb)

Kõik hädad ületad

kui kergetiivuline vool!

(Lühike paus)

KOOR: (pühalikult ja pikaldaselt)

*See kannab nime —
e m a a r m a s t u s . . .*

NAISKOOR: (õrnusega hääles)

Ju siis,

*kui kaselatva kinnitasid vitstest tehtud
kiigu,*

*ja andsid talle tõuke,
et kõrgele see kiiguks,
sa tundsid,
kuidas südamest käis läbi magus hiil,
kui oleks löödud sinna armu nõrguv
kiil.*

I NAINE: (õhinal)

Kui nõikus hoogsalt vallalastud kasepiht,

II NAINE: (õrnalt ja aeglaselt)

Sul kerkis silme ette kaugel' paistev siht:

KOOR: (unistavalt)

*T a a s m i n g u e d a s i m u o m a t u l e -
v i k . . .*

I NAINE:

Sa unustasid väsimuse,

tühja kõhu,

*Kui saabus päevatööle lõpetuseks vaikne
õhtu —*

*ja värava sul avas valge sasipää;
siis tundus kõik nii kaunis, rõõmus, hää.*

KOOR: (pääle hetkelist pausi)

Nii läksid mööda kuud

ja aasta järel ujus mööda aasta.

NAISKOOR:

Sul polnud mõttes muud,

kuis teda igast murekoormast päästa.

I NAINE:

*Kui väike poiss sai haiget suurest kivi-
killust,*

II NAINE:

Või ukse vahele jäi tillukene käsi;

I NAINE:

Sa mähkme valmistasid oma kuuesilust,

II NAINE:

Ei muinasjuttu puhumast sa iial väsind.

KOOR: (kerge ohkega)

Kui tillukesest käharpääst

sai laiaõlgne mees,

kas mäletas ta möödud east:

mis teinud — emake?

I NAINE: (kurvalt)

Tuul tuli.

(lühike paus)

II NAINE:

Mälestused viis.

(lühike paus)

III NAINE: (kõlatult)

Jäi hinge ainult valu.

I NAINE: (kerge pilkega)

*Kus tänu oli,
mis pidi siis
tal järele jääma palju.*

KOOR: (pikaldaselt ja üha kaugeneva
kajaga)

*See unus kui hammas,
mis valuta.
Kõik endastmõistetav oli.*

(Rõhutades)

Kas oli see vaev siis kõik tuluta?

NAISKOOR: (pääle hetkelist pausi)

Ei!

KOOR: (peagu pidulikult)

Ka rahuldustunni ke tuli!

I NAINE: (õrnalt)

Kui teistelt sai kiitust su mure ja hool

II NAINE: (samuti)

Siis hinge löi välguna läige.

(Lühike paus)

I NAINE:

*Kui võttis su'lt väikese võõrad ning
kool,*

II NAINE:

Siis kumas sul kulmudel päike.

KOOR: (paisuva õnnetundega)

*End tundsid kui olevat vägevaim naine,
kes kasvatand elule mehe.*

*Jäi maha kõik valu ning ununes maine,
kui võidukroon pandi sul pähe.*

I NAINE:

*Mis sest, et jäi suletuks lapse suu,
kui andsid tal viimase pala.*

II NAINE:

*Sest kurvastuda olnud oleks mõttetu —
vaid Jumalat palusid sala.*

I NAINE:

*Mis sellest, et nurises väikene mees,
kui rüü oli katkend ning kore.*

II NAINE:

*Sa parandasid selle lappides
ja poiss oli sul uhkem kui tore.*

KOOR:

*Ju teadsid, et rikkust ei olnud sul anda,
pidid üksinda orjama elus.*

Kuid kõike sa tahtsid väärilt kanda,

(aeglaselt, tasaneva häälega)

*mis sest,
et oli vahest nii*

(peagu sosinal)

valus...

(Paus)

I NAINE:

*See nagu magus muinasjutt
hääst haldjast piibliloost.*

*Kel polnud aega, ainult rutt,
ei tuua lunastust.*

*Kõik oma rõõmud tühja jäid,
vaid oli igatsus;*

*kui silmad vahel vett löid täis,
ei kustund paleus:*

*„Mu laps, kord helge tulevik
peab vastu võtma sind.*

*Mul pole rahu ükski pilk,
ei enne puhka rind,*

kui sind näen selles valguses

(nukralt)

mis kauge olnud mulle.

Mu laps!

(hoog tõuseb)

*Su'st saagu ükskord mees,
kes võidab tormid,*

(hoogsalt)

tuuled!

(Eesriie langeb järsku.)

III pilt.

Eesplaanil istub Ema, kummargil, kätega var-
jates nägu. Laps läheneb talle kirivarvul ja
tasa.

LAPS: (Emale lähenedes)

Emake!

(sosinal)

Emake, kallis.

EMA: (pääd tõstes vaatab tumma imes-
tusega Last)

LAPS: (endiselt)

Emake, kallis,

sul valu ma tegin.

(nähes, et Ema ei vasta)

Emake!

Und ma vahepääl nägin.

Kuuled mind, emake?

(surub põse vastu Ema laupa)

*Ma iial ei enam tõrgu vastu
ja ühestki käsust mööda ei astu.*

EMA: (vaatab pojale otsa, silmades
särav rõõm)

LAPS: (mangudes)

Nüüd naerata jälle.

Kurb olla ei tohi.

(hääle mõttele tulles, meelitades)

Vast tahad,
et midagi laulan ma sulle?

EMA: (noogutab peaga)

LAPS: (laulab; viis: Juba linnukesed,
väljas laulavad)

Juba emakesel silmad säravad,
pehmed käekesed pääd mul paitavad.
Emakene, nüüd ma luban,
et sa valupäevi näind,
ainult sulle rõõmuks elan,
sest sul olen muret teind.

EMA: (õrnalt, hoides tagasi rõõmupisa-
raid, surub Lapse oma rinnale)

Mu poiss!

Mu kuldpäa ingliske.

Mul tõesti sa murdsid südame.

Kuid uinugu valu

ja kadugu nutt,

jäägu rõõmu meil palju

ning hääbugu nutt.

LAPS: (uhkelt)

Kui suureks saan,
ostan sul kullase maja.

EMA: (õrna muigega)

Mu laps,
mul seda ei ole ju vaja.

LAPS:

Ja söögiks saad ainult piima ning mett.

EMA: (naljatades)

Mul piisab, kui saan vaid allikavett.

LAPS: (õrnalt)

Ning kätel sind kannan,
kui väsinud sa.

EMA:

Nüüd näen,
et tõesti sul kallis ma.

LAPS:

Ning nüüd lähen kohe magama.
Eks homme ole aega mängida.

MÕLEMAD: (teineteise ümbert hoides)
Jah, homsele sirutame vastu käed.

(Teineteisele silma vaadates)
Mind nüüdsest pääle vaid rõõmsana näed.

LAPS:

Ja kui sind vahest ka pahandan,
siis lauluga asja parandan.

EMA:

Ning jälle siis rõõmus su emake.

(Paus)

Nüüd aga magama läheme!

(Eesriie.)

Jälle algab
koduümbruse
kaunistamine.

Maanoorte organisatsioonide tegevus 1938. a.

Põllutöökojale esitas nõutud tähtjaks tegevusaruanded 1938. aasta kohta kokku 330 maanoorterit. Eelmise aastaga võrreldes on organisatsioonide arv kasvanud 80 võrra ehk ümarguselt üks kolmandik (32%) organisatsioonide arvust.

Maanoorterite tegutses:

Virumaal	36	kokku	1064	liikmega.
Järvamaal	23	"	585	"
Harjumaal	32	"	1019	"
Läänemaal	28	"	870	"
Saaremaal	48	"	1592	"
Pärnumaal	27	"	941	"
Viljandimaal	21	"	701	"
Tartumaal	54	"	1747	"
Valgemaal	13	"	383	"
Võrumaal	34	"	1182	"
Petserimaal	14	"	414	"

Sellest nähtub, et organiseeritud maanoorte arvu poolest sammuvad esirinnas Tartu- ja Saaremaa.

Liikmeid oli aruandeid esitanud organisatsioonides kokku 10.605, neist poisse 5852, ja tütarlapsi 4753. Eelmisel aastal oli liikmeid kokku 7785, seega juurekasv 2820 noort ehk 36%. Keskmiselt tuli ühe maanoorterit kohta 32 liiget. Kõige suuremas organisatsioonis oli 107, kõige väiksemas 8 liiget.

Maanoorteritingide liikmeid oli alla 20 a. vanuse 6941 ehk 65%.

Liikmete arv vanusaastate järgi kuni 20 a. oli järgmine: 11 a. — 76, 12 a. — 118, 13 a. — 272, 14 a. — 577, 15 a. — 1006, 16 a. — 1392, 17 a. — 1470, 18 a. — 1144, 19 a. — 886. Seega moodustavad maanoorterit liikmespere päämiselt algkoolist lahkunud noored, kes astuvad maanoorterit pärast koolikohustuse täitmist.

Koduseid tegelikke tööülesandeid lahendas 1938. a. 2751 liiget. Noorte käes oli harida nende töötetvõtetes kokku 170 ha maad, sellest põllu all 74 ha, aia all 82 ha ja rohumaade all 14 ha. Põllul kasvatati võistluse korras mitmesuguseid kultuure, nagu juurvilja, nisu, lina, kartulit ning korraldati katseid üksikute põldviljasortide võrdlemiseks, mitmesuguste väetiste mõju uurimiseks ning uudiskultuuride kasvatamiseks. Katseid korraldas kokku 862 noort.

Aias kasvatati päämiselt kõõgivilja ja kanepit, hoolitseti vanemate viljapuude eest, rajati puukoole ja kasvatati marju.

Rohumaadel korraldati väetuskatseid.

Koduloomi oli noortel kasvamas: hobuseid 19, veiseid 690, lambaid 155, sigu 584, kodujäneseid 410, kodulinde 5726 ja mesilasperesid 1176.

Teiste loomakasvatusharude hulgast on noortele kõige jõukohasemad kanakasvatus ja mesilastepidamine, kuna need tarvitavad vähem algkapitali ja kapitali ringkäik on säälikirem.

Tegelike oskuste ja uuemate töövõtete omandamiseks korraldasid maanoorterit asjatundjate juhatusel 278 kursust, millest võttis osa 2606 noort.

Tööoskuste õhutamiseks ja osavamate noorte esiletõstmiseks korraldati 319 töövõistlust, millest võttis osa 1796 noort.

Oma töötulemustega esines sügisel põllumajanduse ja maanoorte tööde näitustel 910 noort.

Silmaringi laiendamiseks korraldati eeskuju taludesse ja vaatamisväärtesse kohtadesse 151 õppereisi, millest võttis osa 2276 noort.

Enesearendamise otstarbel esines töökoosolekuil referaatidega 1874 noort, õpiringilistest tööst võttis osa 2901 noort.

Põllu- ja kodumajanduse alal uudsete võtete levitamiseks, maanoorte liikumise mõtte tutvustamiseks külaühiskonnas ja mitmesuguste tähtpäevade pühitsemiseks korraldati maanoorteritide poolt 192 propagandapäeva, 254 aktust, 37 näitekohut ja 436 pidu.

Töö ja asjaajamise korraldamiseks kui ka ühiskondlikus asjaajamises vilumuse omandamiseks peeti maanoorteritides 1549 üldkoosolekut, 2282 juhatusese koosolekut ja 1491 mitmesugust muud koosolekut.

Koosolekute juhatamisest võttis osa 2456 ja protokollimisest 2459 noort.

Maanoorteritidele kuuluvais raamatukogudes oli kokku 13.480 köidet raamatuid. Luge-mislaudadele oli tellitud 233 ajalehte ja 739 ajakirja. Oma ajakirja toimetati 58 maanoorterit- ringis.

Maanoorteritidel oli 1938. a. kokku tulusid 19.852,24 kr. Sissetulekuid saadi: liikme- maksudest kr. 1877,48, oma ühistest ettevõtetest kr. 13.355,72, rahalistest toetustest kr. 3385,72 ja mitmesugustest muudest toetustest kr. 1233,32.

Maanoorteritides oli 1938. a. juhtival kohal 1317 noort ja 927 täiskasvanut. Täiskasvanud isikud ringide vanematena on osaliselt tegevus- harude juhtideks ning juhatuseliikmeteks. Nende kõrval ja järelevalvel töötavad noored, õp- pides praktilisi juhioskusi.

Maanoorte kaastöö talutööde ratsionaliseerimisel.

Ajaga kaasasammuvail maanoortel pole kindlasti tundmatud need raskused, mis eesti talu praegu tunneb vajalikkude tööjõudude saamisel. Nad teavad ka seda, et meie oma rahva hulgast töökäsi tarvilisel hulgal enam leida pole ja et meie talud juba kolmandat suve valmistuvad põllutööliseks vastu võtma poolakaid, kuna juba möödunud suvel oli peagu iga konvendi piirkonna talus mõni umbkeelne elav „põllumajanduslik masin“, ja eelolevaks suveks tuleb neid arvata-vasti veelgi rohkem. Meie põllumajanduse edukäik on sellega saanud rippuvas neist umbkeelseist töökättest ja nende saadaolemisest, ning praeguse tööorganisatsiooni juures teeb tööjõudude puudus talus peaaegu võimatuks juba igasuguse põllumajanduse intensiiveerimise. On ju saakide tõstmine ikka ja alati seoses mehaanilise töö- ja jõukulutuse suurenemisega, ükskõik, kas see toimub siis inimese ja veoloomade lihastejõu või jõumasinate töö kaudu. See oleneb juba iga maa põllumajanduse mehhaniseerimise eeldustest, tasemest — kasutatavate masinate hulgast ja väärtusest — ja inimtööjõu saadavusest.

Me ei hakka siinkohal üksikasjaliselt põhjendama, miks võrrahvusest põllutöölised pole meile kuigi sobivad. Lepime ainult teadmisega, et meie riigi valitsus püüab praegu kõik teha, et ka meie talu ja põllumajandus võiksid jälle saavutada iseseisvuse ja võrrastest rippumatuse, kuid olude sunnil ja valides paratamatult kanda tulevatest pahedest väiksema, peame leppima võrrahvusest põllutöölisega ehk veel mõnedki aastad. Ometi ei tohi me seepärast hetkekski unustada püüdeid iseseisvuse järele. Seda püüame saavutada meie oma kasutada olevate jõudude parema töölerakendusega ja organiseerimisega, ehk moodsalt väljendades — talutööde ratsionaliseerimisega ja mehhaniseerimisega.

Mis on talutööde ratsionaliseerimine?

Ratsionaliseerimisest kõneldes kerkib iga moodsa noore, ka maanoore silmi ette kõigepäält küll — Ameerika, siis Fordi autovabrikute pildilt nähtud hiigelehitusi või midagi

muud säärast, ning selles hiigelpikk „liikuv lint“, milles segi hulk üksikuid auto-osakesi, siis lindi ääres hulk usinasti askeldavaid montööre, kelle kätetöviljana lindi edasi liikudes aina täieneb ja valmib lõpuks auto, mis lindi lõppotsalt juba oma mootori jõul minema lipsab. See on pilt, millel pole kõigevähematki ühendust eesti põllumajandusega.

Ehk on aga siiski? On muidugi tõsi, et seesugust linti ei saa ju otseselt kuidagi põllumajandusse rakendada. Kuid ärgem mõtelgem ikka ja alati ainult pimesi kopeerimisele ja mõtlematule järeleahvimsesle, sest vaevalt on maailmas siis kuskilt midagi endale õppida, kui nähtut ainult orjalikult järele aimata tahetakse. Võrraste omapära pole kunagi kopeerimiseks omas talus, küll aga mõnigi kord väga tulusalt kohandamiseks. See aga tähendab juba korraldamist oma pääga, oma loova vaimu ja mõtete tegutsemist. Seejuures kasutatakse laenuna ainult põhimõtteid ja algelemente, mis näivad olevat sobivad uue ja omapärase ülesehituseks. Nagu standarditud telliskividest, mis on ühemõõdulised kogu moodsa tsivilisatsiooniga maailmas, loovad iga rahva arhitektid ja ehitusmeistrid oma rahva vaimule vastavaid ehitusi, millistel on igaühel oma eriline hing ja iseloom, nõnda on see võimalik ka teistel aladel ning põllumajanduseski. Eelduseks jääb ainult, et laenaja tööd kannaks ikka ja jälle oma loov mõte.

Kui nüüd tahaksime liikuva lindi töö juurest põllumajandusele, — milline vahemaa on tõsiselt väga suur — üle kanda mingeid üldmaksvaid tööpõhimõtteid, siis leiaksime lähemal vaatlusel, et liikuva lindi töö kannab endas järgmisi põhi-ideid:

1) Siin valitseb äärmiselt peenelt ja üksikasjadeni läbimõeldud töökord, organisatsioon;

2) kõik vajaline on töölisel käepärast, see tuuakse mehaanilise jõuga liikuvate lintide abil töökohale ilma tööliste ajakulu ja vaevata;

3) kõik üksikosad on ilma pikema mõtlemiseta kasutamiskõlblikud, ilma et

ühtki polti oleks tarvis peenemaks viilida või kruviauku suuremaks puurida.

Kõige selle lõppsihiks on inimese tööjõu võimalikult otstarbekohane kasutamine. See ongi tööstusliku töö ratsionaliseerimise tähtsamad juhtmõtteid. Ka talutöö ratsionaliseerimine pole midagi muud, kui töötajate tööaja kasutamine nõnda, et see oleks võimalikult viljakas — uusi väärtusi loov.

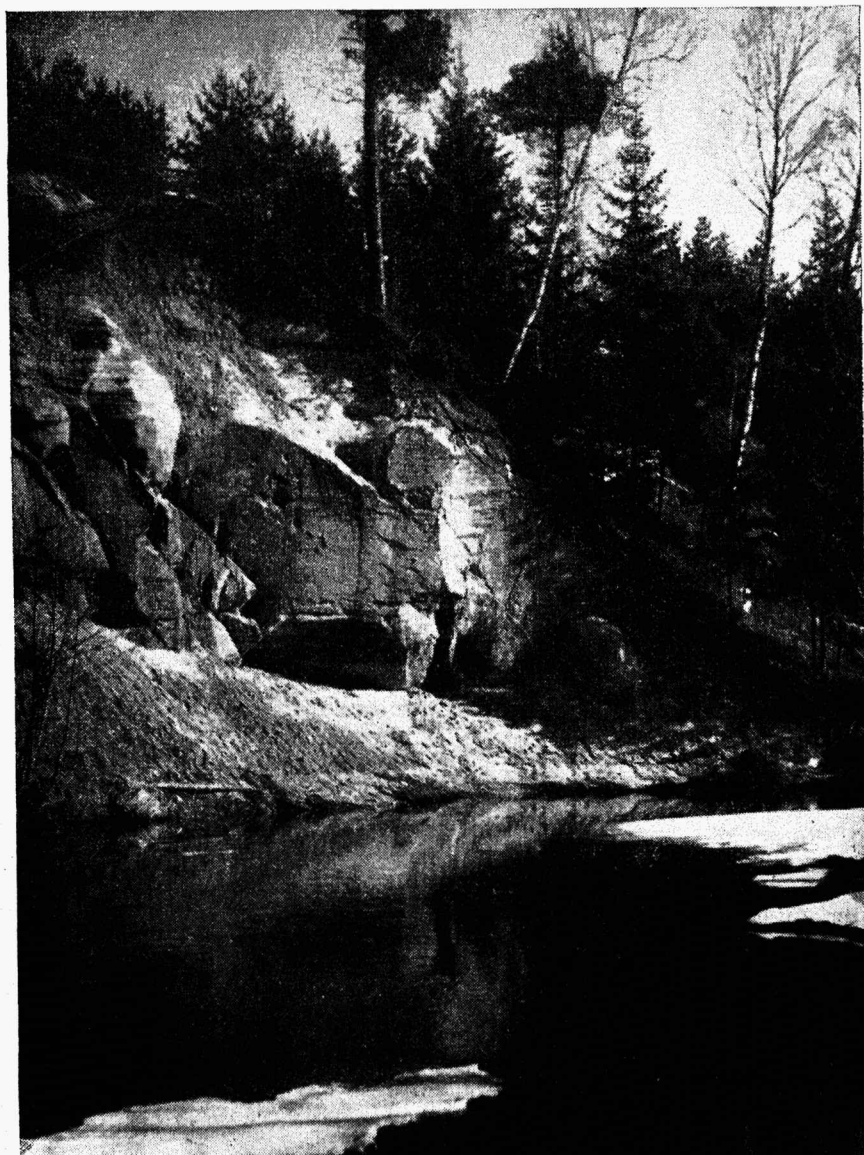
Kas talutööd on võimalik ratsionaliseerida?

Meie eelteadmistega ratsionaliseerimisest kõlaks see tark küsimus puhtas maakeeles järgmiselt: kas talutööd on võimalik teostada läbimõeldult ja kindla plaani järgi, kas talus võivad kõik vajalised riistad ja töövahendid käepärast või teatud kindlal kohal kättesaadavad olla, ning lõpuks, kas need võivad sääli ilma pikemate eeltöödeta tarvitamiseksõhlikud olla, et sellega töötajate tööaega võimalikult viljakalt kasutada? Sellele küsimusele vastavad tingimata kõik maanoored jaatavalt, sest muidu ei saaks ükski maanoor esitada ringile oma töökava, veel

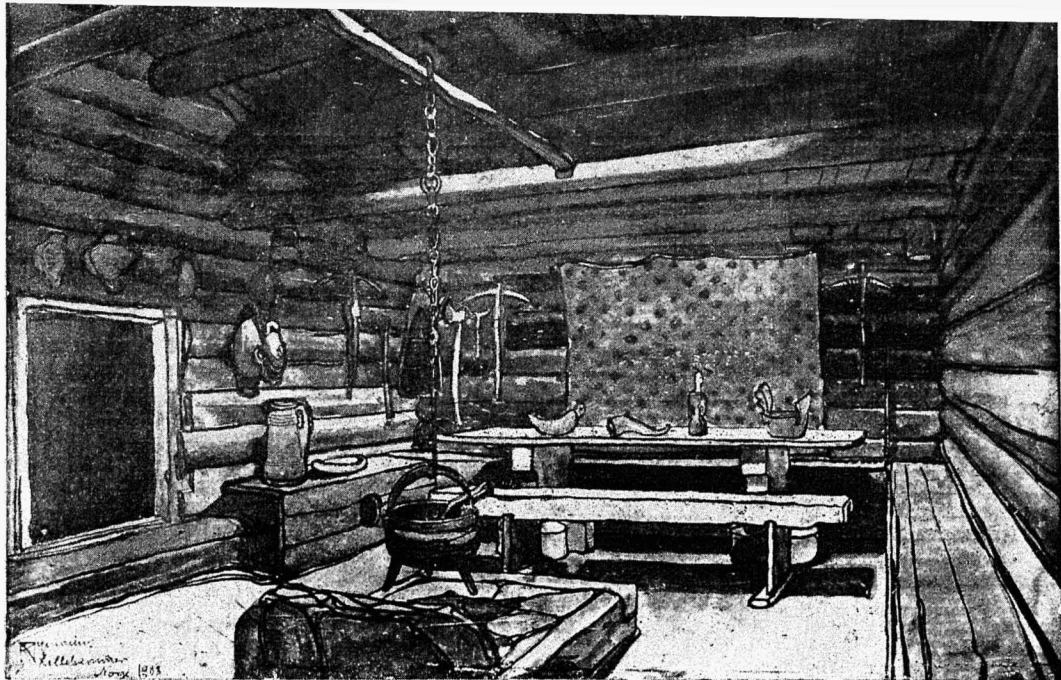
vähem oleks maanoorte juhtidel õigust pida-da loenguid maanoorteritingide ja ringiliikmete töökavade koostamisest. Need töökavad juba ongi läbimõeldud plaanid. Nii siis võib talutöödegi juures seda ning teist, ja see tähendab, et neid võib ka ratsionaliseerida.

Kas seda aga ka tehakse või kui palju seda tehakse?

Mõneski talus on vist küll maanoorteritingi liige perepoeg või -tütar ainukeseks hingeaks, kes seesugust „kavamajandust“ ringile esitatud töökava alusel teostab ja kes täpsalt teab, mitu ruutmeetrit maad tal eeloleval suvel ühe või teise taimeliigi alla tuleb, on ehk maagi juba valmis vaadanud, mille vanemailt selleks otstarbeks kasutada saab. Teab töökava põhjal sedagi, kui palju seemneid vaja on, kui palju lauda-, kui palju kunstväetist kulub jne. Kui tal on endal isiklik kõblas, siis teab ka seda täpselt, kus see leidub (kui ainult teised tarvitajad seda pole vahepeäl kasutades oma tööjärjele põlule jätnud!). Oma tööst lugupidav maanoor

Ahja jõgi
Taevaskojas.

R. Nyman — TALUTARE.

on aga talve kestel tutvunud juba kirjan-
duse kaudu ka üksikute taimede erinõuetega
ja vaimus juba koostanud kava, kuidas nen-
de kasvatuses ühenduses olevaid töid teos-
tada kõige otstarbekohasemalt — ratsionaal-
semalt.

Nõnda näeme, et maanoortering on oma
liikmeid õpetanud töös, mida vanemate poolt
peetakse mõnigi kord ainult tühiseks män-
guks, millele suhtutakse kord häätahtlikult,
teinekord aga ka vaenuliselt, talitama esi-
joores ratsionaalselt.

Üks ratsionaliseerimise põhimõte nõuab,
et „õige mees asetatakse õigele kohale“, teiste
sõnadega — igale tegijale olgu ülesanded
jõukohased, ei ülejõu-käivad ega ka mitte
liiga kerged. Parem veel, kui need on ka
meelepärased, siis edeneb töö kõige viljaka-
malt. Maanoori on nii mitmetes vanuseast-
metes, et nende jõukohased tööd talutööde rat-
sionaliseerimisele kaasa-aitamiselgi on väga
erinevad. Kellel nooruse tõttu vanemate as-
jades veel sõnaõigust pole, see piirdub kõige
„ratsionaalsemalt“ ainult oma isikliku
töö ja ettevõtete ratsionaliseer-
imisega. Siin on tähtsam, et noor õpiks
tundma kõiki töövõtteid, eriti aga viljaka-
maid, hoiab omad tööriistad alati töökorras,
kindlas kohas või oma käe järele! Nürinenud
või vigased tööriistad parandatakse ja teri-
tatakse juba kohe võimalikult töö lõppedes,
mitte alles uue töö algul. Siis peab juba iga
asi olema ilma pikemata töökorras. Katkine
tööriist ei kuulu riistade hoiuruumi, vaid töö-
tuppa või meistri juure. Riistade hoiuruum-
ist peab võima iga ettejuhtuva riistaga
ilma järele vaatamata tööle minna. See hoiab
väga palju aega kokku. Mõtelgem ainult

sellele meeolelu-langusele, kui juurvilja kõp-
lama minnes alles selgub, et kõblaga tuleb
enne sepale minna. Või selgub hommikul
meiereisse sõidu eel, et hobuseriistad vajavad
kohendamist. Sama halb lugu on, kui vaja-
likke asju peab enne õue ja lautu mööda
taga otsima, kuna keegi ei tea, kus seda või
teist asja viimati tarvis on olnud. Seepärast
kõik tööriistad alati kindlasse hoiukohta, kui
tööl lõpp! Õigel ajal tehtud töö hoiab tihti
aega ja vaeva kokku. Kui oma peenardelt
hävitame umbrohu juba tärkamisel, ei soo-
dusta me sellega ainult väga palju kultuur-
taimede kasvu, vaid ka umbrohuhävitus lä-
heb siis väiksema vaevaga kui siis, kui lase-
me sel ülevõimu võtta.

On noorel sõnaõigust ka kogu talutööde
korraldamisel kaasarääkimiseks, siis tuleb
neid põhimõtteid püüda teostada juba kogu
talul ulatuses. Tööde ettemõtlemisega ja
nende plaanikindla teostamisega võib tavali-
selt õige palju tööaega kokku hoida või seda
viljakamalt kasutada. Mõtlemine aga ei
maks midagi, seepärast on vaja seda enam
kasutada! Õppekäikudel ja kursustel tund-
ma õpitud töövõtteid ja töövahendid tuleb
järele proovida ja olemasolevatega võrrelda.

Juba see isenesest tähendab suurt sammu
talutööde ratsionaliseerimise suunas, kui
maanoor oma tööülesannetest õpib tõesti mi-
dagi niisugust, mis ta hiljem elus kasutada
saab. Seepärast ongi ringi tööülesannete
täpne, kuid mitte orjalik, vaid oma mõttega
täitmise tähtsamaks ja suuremaks kaasabiks,
mida maanoored talutööde ratsionaliseerimi-
sel võivad teostada.

Agr. E. Järvesoo.

Berliinis, IV 1939.

Väljavõtteid kanakasvatuse kirjatöödest.

Tihti kuulub ütlusi maanoorte huvi puudusest põllumajanduslike küsimuste ja kirjan- due vastu. Alljärgnevalt püüame tuua võistlus- töist iseloomustavaid väljavõtteid, millest nä- hutub, et maanoorte teadmisi ja huve põllumaj- anduslikesse küsimustesse süvenemiseks on ala- hinnatud. Kuid ei saa ka salata, et selgitus- tööd on tarvis veel väga palju teha. Seda tunne- vad ka noored ise.

Paljudel kordadel nimetatakse edu pidur- dava põhjusena vanemate vastuseismist uuen- dustele.

Ella Naaskel, 22-a.: Et minu koduvallas lin- nukasvatuse alal saavutada edusamme, selleks peaksid õhutuse ja algatuse endile võtma põl- lumajanduslikud organisatsioonid: põllumeeste- selts, maanaisteselts ja maanoorteringid.

Turuolude korraldamise alal on minu kodu- valla linnukasvatajatel nii mõndagi täita.

Raskuspunkt kanakasvatuse tasuvuse tõstmis- el langegu organiseeritud maanoorte kui tule- vaste põllumeeste ja taluperenaiste õlgadele. Kui noored asuvad sellele tööle suure hoo ja in- nuga, ei siis suuda vanemadki jääda külmaks noorte algatustele, vaid aitavad kaasa, kus noorte oma häást tahtest ei jatku.

Hilda Rips, 22-a.: Olen oma kodutalus kuus aastat pidanud taluraamatuid ja neist nä- hutub, et kanapidamise tasuvus on aasta-aastalt tõusnud. Mõõdunud aastal oli meil 15 kana, kes munesid 2186 muna, mis teeb kana kohta 145 muna aastas. Et kanad minu kodus annavad halbades elutingimustes sellise rahuldava tood- angu, ei saa tekkida kahtlust selles, et kana- kasvatuse on majapidamisharu, millele tuleb pöörata rohkem tähelepanu.

40—50-linnuline hästihoolitsetud kanakari peaks olema igas talus, nii võiks meiegi linnu- kasvatuse seista samal tasemel taani ja teiste põllumajanduslike riikide linnukasvatusega.

Leo Nagelman, 20-a.: Nagu senised katse- tused näitavad, on kanakasvatuse küllatki tasuv ala ja see paneb mõtlema kanakasvatuse laiend-amisele minu kodutalus. Päälegi ei ole tar- vis investeerida suurt kapitali. Ka munade tur- stamine on kerge.

Ludvig Järv, 21-a.: Paar aastat tagasi peeti minu kodus 5—6 kana kõige algelisemal viisil, kurdeti ikka, et kanadepidamine on väga kulu- kas ja kõik suur osa ajast pühenda aga kana- dele. Kirjandusest lugesin vastupidist, hellitasin

lootust kanade arvu suurendada. Lõpliku tõuke andis õppereisil viibimine. Sattusime tõukana- kasvandusse, kus oli niipalju eeskujulikke — kana- la, söötmine, hoolitsemine jne. Tulemuseks on praegu 30 kana ning põhinõudeks, et kana muneks hästi. Kanade hooldamistööga olen praegu niivõrd ära harjunud, et ei saa arugi selle raskusest.

Madis Reidla, 17-a.: Minu kodutalus peetak- se 40 kana. Kanad on valge-leghorni tõugu. Meil asuvad kanad omas elukorteris, mis on ehitatud 100 kanale sigala pääle. Päevakorras on kanade arvu suurendamine. Kui võrrelda veiste toodanguga, (meil on 8 veist) siis on tal- vekuudel sissetulek peaaegu võrdne. Aga kana- de sööda- ja töökulu ei saa võrrelda veistega. Kuid et seda saada, selleks peab olema kindlat tahet ja edasipüüdmist.

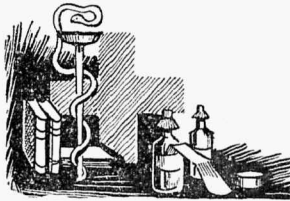
Artur Põldur, 18-a.: Edaspidi peame aga jõudma niikaugele, et igas talus, kus kanu kas- vatatakse, oleksid need puhtatõulised valge- leghorni tõugu munakanad, kes on senini pare- maiks osutunud. Teiseks peab soetama eesku- juliku kanala. Kolmandaks peab suuremat tä- helepanu pöörama kanade söötmisele.

Helmi Raud, 15-a.: Minu koduvallas Laiusel ei ole just suuresti tähelepanu koondatud kodu- lindudele. Ei leidu ühtki suuremat kanalad, kus oleks kanu üle saja. Kanu kasvatatakse enamasti perele toiduks minevate munade pä- rast ja kui neid üle jääb, turustatakse need mu- naühingus. Nüüd, millal „Eesti Munaeksport“ otab mune kaalu alusel, on juba näha tõusu kanapidamises.

Hans Naaris, 13-a.: Ja ma olen arvamisel, et kord tuleb siiski aeg ja see aeg pole kaugel, kus igas mu koduvallatalus on väärikas linnu- kasvatuse, mis toob suurt tulu talupidajatele. Sest korraldatav üleriiklik kanakasvatuse-võist- lus on äratanud maanoorteperes elavat huvi.

Arnold Konsin, 19-a.: Nagu ei või tahta, et nisu aastas annaks kaks saaki, samuti ei saa ükski inimene nõuda, et kana peaks külmas, pi- medas laudas halva toiduga munema. Loodagu kanale nõuetekohane elamu, sööt ning valgus, ja kana ei murra oma lepingut peremehega.

Johannes Kurdve, 24-a.: Eelkõige peaks igaüks, kes kavatseb kanakasvatusega tegelda, omandama põhjanevaid teadmisi kanakasva- tuse alal. Ainult teadlik kavakindel tegutsemi- ne tingib tagajärjekaid tulemusi.

READ TERVISELE

Käimlaküsimus maal.

Dr. med. M. Kask.

Käimlaküsimus on osutunud meie maaoludes üsna valusaks küsimuseks ja selle otsustarbekast lahendusest oleme paraku ikka veel üsna kaugel. Ikka püsivad siin veel mitmed tervishoiulised ja esteetilised väärtused.

Tartu Ülikooli Tervishoiu-instituudi poolt korraldatud sanitaar-topograafilistel uurimustel, millistest nüüd on möödunud ligi kümnekond aastat, ja kus uuriti maa tervishoiulisi olusid üleriigilises ulatuses, uuriti läbi 16.494 maa-elumaja. Seejuures pühendati tähelepanu ka käimlatele. Käimlate olemasolemise, nende iseloomu ja häduse kohta annab pildi alltoodud tabel.

Kuigi need uurimused on toimetatud keskmiselt kümme aastat tagasi ja kuigi vahepääl kogu meie elu on jõudsatel sammudel paremuse poole läinud, võib siiski arvata, et käimlaküsimus ei ole praegugi oluliselt paranenud. Võiksime üsna julgesti oletada, et praegugi umbes 30—40% maaelumajadest on ilma käimlata, et käimlatest ligi ¼ ei vasta minimaalsetele nõuetele ja et olemasolevaist käimlaist ümmarguselt 90% on elumajast eraldi ehitatud. Muidugi pole olukord kõikides maakondades ühtlane.

Käimla vajalikkust ma käesolevas kirjutuses pikemalt ei hakka põhjendama, nimetan vaid paari asjaolu seoses käimla vajalikkusega:

1. Käimla puudumisel satuvad väljaheidet lahtiselt elumajade ümbrusse, reostavad elumajade ümbrust ja rikuvad selle väljanägemist.

2. Lahtiselt maapinnale sattunud väljaheidete kaudu võivad levida solkmete ja muude soolteusside munad.

3. Tüüfuse, düsenteeria ja mõne muu nakkushaiguse puhul võivad lahtiste väljaheidete kaudu levida neid haigusi tekitavad pisilased.

4. Lahtised väljaheidet võivad osutada hääks munemispaigaks kärbestele ja hääks arenemispaigaks kärbsetõukudele.

5. Kui väljaheidet ei koguta kindlatesse mustusekastidesse, siis läheb hulk väärtslikku väetisainet asjata kaotsi.

Ma arvan, et käimla vajalikkusest on tõelikult teadlikud kõik inimesed, ka need, kes püüavad väita, et käimla on mittetarvilik ja kahjulik asi. Kui aga keegi pole endale tänini käimlat ehitanud, siis saab seda ainuüksi seletada äärmise rumaluse, lohakuse ja hoolimatusega. Kulukusest siin vaevalt keegi tohiks kõnelda.

Käesolevas kirjutuses tahtsin aga eeskätt käsitleda küsimust: missugune peab olema käimla maal?

Olen juba hulk aastaid imestanud, et enamasti igaüks peab maaoludele sobivaimaks käimlaks elumajast eraldi ehitatud väikest laudadest kokkulöödud ehitust.

Käimlad Eesti maakondades.

Maakond	Uuritud elumajade arv	Elumajad kus käimlad		Käimlate testolid		
		olid %	ei olnud %	puudulikud %	elumajast lahus %	elumajaga ühe katuse all %
Läänemaa	594	85,7	14,3	29,9	89,8	10,2
Tartumaa	2 557	71,1	28,9	21,7	84,9	15,1
Pärnumaa	2 036	70,1	29,9	36,6	92,5	7,5
Viljandimaa	2 077	69,6	30,4	17,1	90,3	9,7
Virumaa	2 109	60,2	39,8	34,9	90,5	9,5
Saaremaa	991	58,5	41,5	45,0	94,1	5,9
Harjumaa	1 809	54,6	45,4	28,0	81,1	18,9
Petserimaa	921	53,7	46,3	11,1	53,7	46,3
Valgamaa	699	52,2	47,8	13,7	85,5	14,5
Järvamaa	1 147	49,7	50,3	25,6	enamik	—
Võrumaa	1 554	41,7	58,3	26,6	91,8	8,2

On üsna paradoksaalne ja imelik, et seeguse käimla tüüpe, pahede ja hüvede kohta on kirjutatud, sõna võetud kongressidel ja konverentsidel jne. rohkem kui seda on tehtud maa-elumaja enda kohta. Käimla tüübile on maahoonestikus niisama palju tähelepanu omistatud kui koolipingi tüüpidele koolielus. Peaaegu igauks on püüdnud konstrueerida uusi tüüpe ja parandada vanu. Pole vist maad, kus poleks välja antud ja levitatud käimlat käsitlevaid brošüüre. (Meil andis E. Tervishoiu Muuseum 1937. a. välja brošüüri: „Tervishoiu nõuetele vastav käimla“.)

Mõnel pool (näit. Kentucky ja Alabama osariigis P.-A. Ühendriigis) on teostatud isegi laiaulatuslikku käimlapropagandat ja on maale käimlaid ehitatud en gros omavalitussuasutuste kaasabil. Mitmed tõised teadlasedki on tegelenud selle küsimusega, s. o. elumajast eraldi ehitatavate käimlate hüvede ja pahede alal.

Kõige selle juures on põhjanevam ja olulisem küsimus hoopis lahendamata või tagaplaanile jäetud. Nii ei ole mul kuskil silma puutunud, et keegi oleks küsinud: „Kas maakäimla iseseisva ehitusliku üksusena on üldse vajalik? Mispärast peaks maakäimla tingimata elumajast lahuseks olema? Miks ei peaks käimla ka maal olema elamu (elukorter) lahutamatuks osaks nagu seda on köök, magamistuba ja muud eluruumid?“

Millegi pärast on võetud nagu iseenesestmõistetavana, et käimla maal peab tingimata elumajast lahuseks olema. Keegi aga ei tea, mispärast! Elamutervishoiulised nõuded ja põhimõtted peavad kehtiva ja rakendatavad olema üldjoontes nii linnas kui maal ühtlaselt. Maaelanik ei pea ega tarvitse sugugi halvemais tingimuses elada kui linnaelanik.

Elamutervishoiu nüüdisaja nõuete kohaselt:

1. Käimla peab olema hõlpsasti kättesaadav eluruumidest nii päeval kui öösel. See nõue käib eriti magamisruumide kohta.

2. Käimla peab olema puhas ja hästi ventileeritud ruum. Seda nõuet täidab paremini vesikäimla (water closet).

3. Käimla õhusoojus olgu vähemalt 15° C ja pimedal ajal peab käimla hõlpsasti valgustatav olema.

4. Käimlas olgu olemas kätepesuseadeldis.

Neist nõudeist on eriti oluline esimene. Kujutlegem vaid ette, kui vastumeelseks muutub käimla kasutamine, kui käimla asetseb elumajast 30—40 meetrit eemal, kui see on külm ja pole tuulekindel, kui käimla on poolenisti lund täis tuisanud või vihma korral läbi tilgub, kui tee käimla juure on porine jne. jne. Ma arvan, et iga lugeja teab

tegelikust elust, kui halb on elumajast lahuseks oleva käimla kasutamine halva ilmastikuolude puhul, ja eriti ööseti.

Seesugune käimlas käimine pole mitte ainult tülikas ja vastumeelne, vaid see on otse tervisevastane. Kuidas saab pida tervislikuks käimla tarvitamist, kui väikesed lapsed, raugad, haiged või haiglased inimesed peavad halva ilmaga või pimeadas kaugel asetsevasse külma käimlasse minema? Kui lihtne ja hõlps oleks asi, kui käimla asetseks eluruumidega koos!

Ei ole vaja siin üksikasjalisemalt kõike seda käsitleda, see peaks igal maainimesel niigi selge olema. Kui selle olukorraga on senini lepitud kui paratamatusega, siis ei tähenda see veel, et olukord jäädavalt niisuguseks peaks jääma. On üsna selge, et käimla ei või olla ehitatud eraldi elumajast. On ka üsna selge, et elumajast lahuseks olevad viletsad laudonnikesed ei saa ka täita teisi korralikku käimla kohta püsitatud nõudeid.

Ma ei usu, et vanemad inimesed suurt algatust üles näitaksid käimlaviletsuse parandamisel, ja seepärast ma loodan, et just maanoored ka käimlaviletsuse lahenduse endile võtavad ja valitsevasse olukorda parandusi toovad.

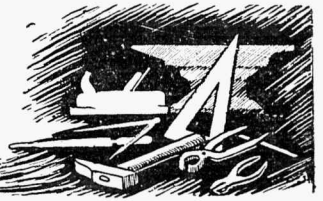
Siin ei ole koht tuua üksikasjalikke juhiseid, kuidas just igal üksikjuhul talitada käimlaviletsuse parandamisel. Küll võin siin anda üldisi juhiseid.

Kõigepäält uute elumajade ehitamisel peetagu silmas, et käimla majaplaanil ei puuduks ja et see asetseks just niisuguses kohas, kus see eluruumidest hõlpsasti kättesaadav oleks. Peetagu ka seda silmas, et maja veevärgi ehitamise puhul hiljem oleks kergesti võimalik käimlat ümber ehitada vesikäimlaks. Vesikäimla on ka maal käimlaküsimuse ideaalseks lahenduseks ja kaugeltki mitte võimatu asi.

Vanade elumajade puhul — vaatamata nende tüübile — on alati üsna väikeste kuludega ja vähese vaevaga võimalik käimlat ehitada elumaja sisse või elumaja külge, nii et käimlasse pääseks otse eluruumidest — halvemal juhul kojust või vanatüübilistes talumajades rehetoast. Unustada ei tohiks ühelgi juhul betoonist mustusekasti ehitamist, tuulutustoru ja akent.

Tahaksin loota, et juba eeloleval ehitushooajal mõnedki algatusvõimelisemad maanoored hakkavad eestoodud põhimõtteid rakendama tegelikku ellu. Kui keegi on juba asjast kinni haaranud, küll siis teised järele tulevad.

Igal juhul käimlaküsimuse otstarbekama lahendusega oleks astunud üks suur samm edasi maaelu mugavuse ja tervislikkuse tõstmise poole.

Kõieotsa kinnitamine.

Kuidas kõieotsa õieti kinnitada, näitab neli järgmist viisi:

1. Kinnitamine pigitraadiga.

Paneme pigitraadi-otsa umbes vaksapikkuselt kahekorra kokku ja asetame niiviisi tekkinud silmuse kõieotsa päale, nii et silmus mõni sm üle kõie-otsa ulatuks (joon. 1). Nüüd kerime pigitraadi kõie keermete suunas tugevasti kõie ja silmuse ümber — kord korra kõrvale — kõie otsa poole minnes, kuid nii, et üks pigitraadi ots a — lühem — mis silmuse moodustab — välja jääb (joon. 2). Kui oleme kõieotsa lähedale jõudnud, nii et kõie vaba ots veidi pikem on kui selle paksus, siis pistame pigitraadi otsa b silmusest täiesti läbi (joon. 3) ja tõmbame nüüd esmalt vabaks jäetud otsa a-ga silmuse ja ühes sellega ka läbipistetud otsa b päale keritud pigitraadi alla (joon. 4). Nüüd lõikame väljaulatuvad otsad ära. Et päälekeeratud pigitraat üle kõieotsa ära ei tuleks, peab väljaulatava kõieotsa keermed lahti harutama täiesti üksikuteks narmasteks, nii et kõieots moodustaks tuti. Selle üle ei tule päälekeritud pigitraat ära.

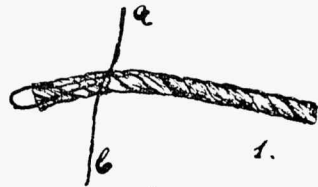
2. Kinnitamine pigitraadiga.

Umbes vaks maad ühest pigitraadi otsast eemal teeme seasõra, mille umbes 2 sm kõie otsast kõie päale paneme ja kõvasti kokku tõmbame. Lühema pigitraadi otsa a paneme pikuti kõie ümber keermete suunas. Kui oleme umbes 2—3 sm pikkuselt pigitraati päale kerinud, painutame lühema otsa tagasi (s. t. kõieotsa poolel), nii et see moodustab silmuse (joon. 2), siis kerime edasi veel 2—3 sm, paneme pigitraadile poole sõlme päale (s. t. pistame seda viimase kerimise korra alt läbi), pistame vaba otsa silmusest läbi (joon. 3) ja tõmbame otsa a-ga silmuse ja ühes sellega ka otsa b päale keritud pigitraadi alt läbi ja välja. Nüüd väljuvad mõlemad otsad a ja b keskpäale keritud pigitraati (joon. 4), neid võib nüüd kas lihtsalt ära lõigata või ka veel enne kokku sõlmida ja siis maha lõigata. Kõieots tuleb muidugi ka siin tutti harutada (joon. 5).

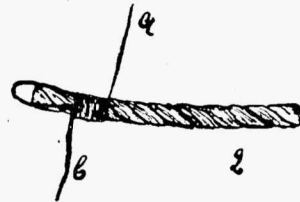
3. Kinnitamine pitsimise teel.

Selleks harutame kõieotsa umbes 6 kerme ulatuses lahti. Kõieotsa vasakus käes hoides nii, et lahtiharutatud otsad on ülespoole, painutame

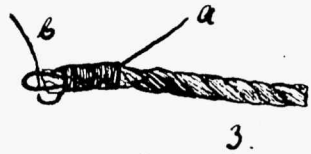
parema käega ühe neist (a) otsaga allapoole teiste kahe vahele, nii et see moodustab silmuse. Siin hoiame teda vasaku käe põidla ja nimetissõrmega kinni (joon. 1). Siis paigutame otsa c silmuse ja kolmanda otsa b vahele (joon. 2) ja otsab pistame silmusest läbi (joon. 2 ja 3). Nüüd laseme otsa a sõrmede vahelt vabaks ja tõm-

1.

2.

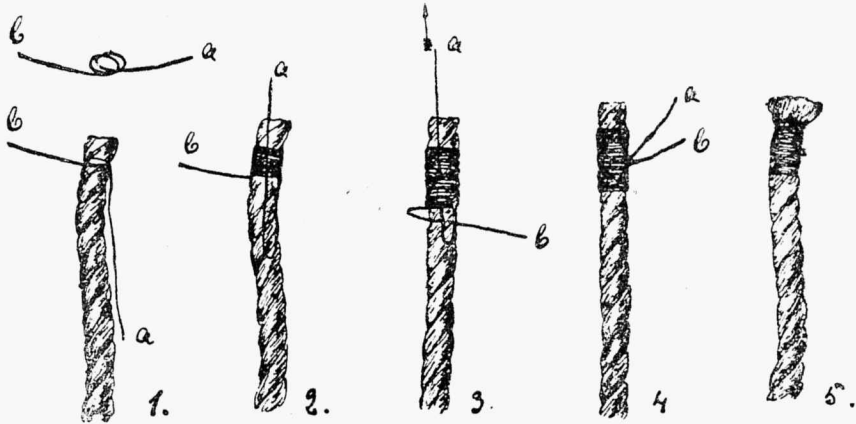
3.

4.

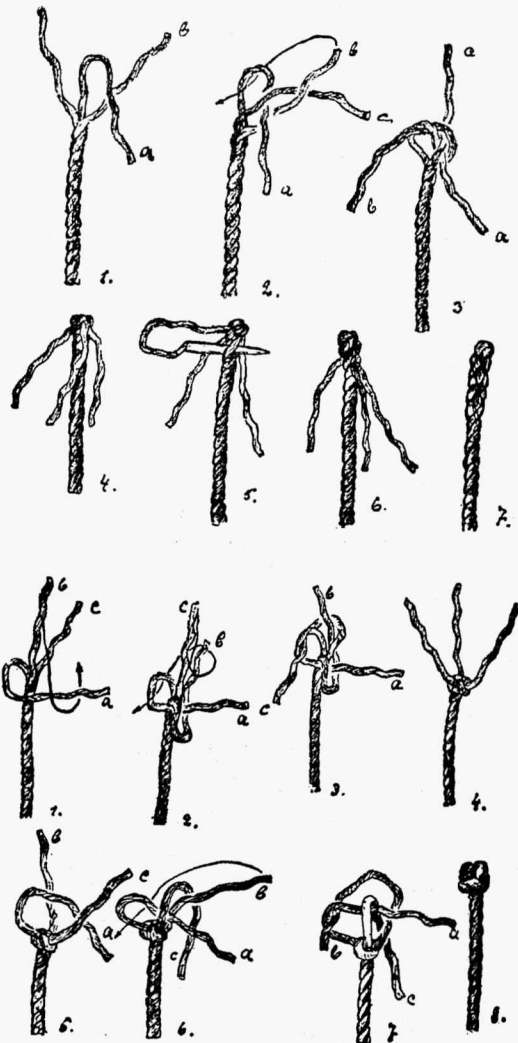
5.

bame kõik kolm haru ühetasaselt järgimööda sõlmeks kokku (joon. 4). Pääle selle tuleb iga otsa üle sellele kõige lähemal oleva haru järgmise haru alt läbi pista vastu kõie keermeid (joon. 5). Kui see on tehtud, tõmbame jällegi kõik otsad järgimööda pingule ja jatkame pitsimist veel kaks korda otsasid üle lähema keerme järgneva keerme alt läbi tõmmates (joon. 6). Ülejäänud otsad harutame täiesti lahti, kitkume neist osa kiused välja ja keerame neid nüüd märjaks tehes jällegi kokku. Seejärelle jatkame pitsimist, kuni viimased on kinni pitsitud (joon. 7). Valmis pitsitud ots tuleb mõni minut leiges vees hoida ja siis saapatalla all siledaks rullida. Pitsimiseks teeme endale kõvast puust (vahtrast) 20 sm pika pulga 2 sm läbimõõduga, mille üks ots pikkamööda aheneb (teravaks läheb). Sellega on hää kõie keermete vahelt ajada auku üksikute otsade läbipitsimiseks.

4. Kinnitamine sõlmega.

Seda viisi on soovitav tarvitada sel juhul, kui tahetakse takistada köit kitsast avausest läbi tulla, näiteks kiigetegemise puhul. Sõlmetegemiseks tuleb 5 — 6 keeret otsast lahti harutada. Üks haru a tuleb alla painutada nii, et seemoodustab silmuse, nii nagu joon. 1 näidatud. Seejärelle painutame b haru a alt läbi, ots ülespoole (joon. 2), lõpuks viimast haru c ümber püsti oleva otsa b ja a poolt moodustatud silmusest läbi — alt üles (joon. 2 ja 3). Nüüd võtame sõlme vasaku käe peopessa ja tõmbame teise käega harud üksteise järele kordkorralt ühetasaselt sõlmeks kokku (joon. 3 ja 4). Sellest jatkaks, et kõieots mitte harunema ei hakka. Kui tahetakse köit niisuguse sõlmega lõpetada, mis selle august läbitulemist takistaks, tuleks tehtud sõlmele veel teine sõlm jatkaks päale teha. Selleks painutame haru a harude b ja c vahele (joon. 5). Siis painutame haru c harude a ja b üle ja lõpuks tõmbame haru b a poolt moodustatud silmusest läbi (joon. 6 ja 7); tõmbame otsad järgimööda sõlmeks kinni ja lõikame sõlmest väljatulevad harude otsad maha (joon. 8) ja harutame nad tuttideks lahti.

PERENAISELE

Lauakatmisest ja söömisest.

H. Paglant.

Toit olgu lihtne, mitmekesine, kiirestivalmistatav ning isuäratav. Viimast nõuet saame rahuldada, andes toidu korralikult, puhaste nõudega puhtale lauale. Nii on rahuldatud ka ilunõue.

Miks on meie talude söögilauad värvitud nii mustjaspruunideks ja tumehallideks?

Tavaliselt sööme igapäevases elus linaga katmata laualt, millal laud peaks olema eriti heledavärviline — seega elurõõmus ja kerge vaevaga puhastatav. Maanoored, võtame ise kätte pintsleid ja värvipotid ning värvime oma pere söögilaua kas helesiniseks, heleroheliseks, helekollaseks või valgeks. Väga kaunis on kahevärviline laud, näit. küljed ja jalad helepunased ja päält heleroheline, või jalad sinised ja päält valge, jalad kollased, päält valge või rohekas. Võiks arvata, et sellised lauad on väga heledatoonilised, kuid tegelikult on seesugused lauad väga kenad. Söögilaua värvimine on tänuväärne ülesanne nii tütarlastele kui poistele. Sellega oleme teinud oma kodu palju kultuursemaks. Teeme seda veel enne, kui jõuab kohale suvi oma rõõmsa värvirikkusega.

Väga armas ja kodune söömiseks on valge, värvimata laud, kuid see nõuab suurt hoolt korrahoidmiseks liivaga ning seebiga küürimise näol. Määrduvana on see eemaletõukav.

Tahame katta laua linaga, valime selleks linase või puuvillase lina. Eelistada tuleks linast kui vastupidavat ja kauniläikelist riiet. Lõunalauale paneme valge lina. Suuruselt laudlina peaks enam-vähem sobima lauale, ulatudes koolivihku-laiuselt üle laua serva. Liiga väike lina nihkub paigast ja ei kata lauda korralikult. Lina olgu puhas ja hästi sile! Pärast pesemist pressime kohe linale pikuti sisse kolm viiki, keskmine servaga ülespoole ja kaks äärmist allapoole.

Lauale vastavad toidunõud võivad olla väga lihtsad, kuid nad olgu puhtad. Selle nõude rahuldamiseks valime siledapinnalised esemed. Eriti krobepinnalised klaasnõud, nagu oleme harjunud neid nägema kausside, võitsooside, suhkrutooside, kannude ja muudegi näol, jätame edaspidi poest ostmata, kuna olemasolevate puhastamiseks tarvitame vett, seepi ja harja.

Ka igapäevases elus peaksime oma elu nii seadma, et igal sööjal oleks oma taldrik või väike kauss ja et oskaksime süüa igal väl-

jakuunenud kommete kohaselt. Tihti märkame oma vigu alles teiste hulgas ja saame aru, et midagi meie söögilaual on korrrast ära, kui keegi võõras uksele koputab.

Neid üldtunnustatud kombeid tarvitame alati, mitte ainult siis, kui on päältnägijaid. Vastasel korral oleksime kohmakad ja tõmbaksime endale erilist tähelepanu. Käitudes muidu hästi, kuid söömisel tarvitades nuga toidu suhupistmiseks või lasudes poole kehaga lauale, kaotame küll lugupidamise enda vastu ja paneme teisedki inimesed, kes meiega tegemist teinud, piinlikku seisukorda. Nii — maanoored, õpime õieti ja korralikult sööma ning õpetame ka oma vähemaid vendi ja õdesid, sest harjutamine teeb meistriks.

Kuidas lauda katta?

Taldriku asetame lauale kahe sõrme laiusest laua äärest sissepoole. Noad, kahvlid, lusikad, klaasid asetame lauale, et nad oleksid käepärast ja sööjale mugavalt. Nii paneme noa paremale, kahvli vasakule; noast kaugemale, paremale poole supilusika, taldriku taha magustoidulusika, taldriku taha, veidi paremale klaasi. Üldse asetame need asjad lauale tarvitamise järjekorras. Lauale asetades paneme kahvliharud ja lusikakabad õõnsusega ülespoole. Noa ja kahvli käsitsemisel hoiame sõrmed ainult päädel kuni noaterani. Mitte kunagi ei võis sõrmed olla noateral ja kahvliharudel. Toitu pannakse suhu kahvliga. Kahvli käes olles pistame kahvli suhu, harude otsad allapoole, kumerus ülespoole. Kui on ainult kahvliga söödav toit, siis võtame kahvli paremasse kätte, haruotsad ülespoole, kumerus allapoole. Üldtaldrikult võtame leiba käega, mitte kahvliga.

Toitu lõikame või tükeldame noaga ainult niipalju, kui suhu pistame. Pole kena, kui tükeldame kogu liha või kala korraga, purustame kartulid, segame kastmega pudruks, siis paneme käest noa ja hakkame sööma kahvliga. Ebaviisakas on osa toitu taldrikule üle jätta. Ära peame sööma kõik, välja arvatud mittesöödavad osad ja tõesti halb kartul. Teiselt poolt hoidume minemast äärmusesse, hakates suuremas seltskonnas leivatükikesega taldrikult kastet korjama või seda hoopis noaga suhu pistma. Veidi kastet, kui seda ei saa kartuli ja lihaga ära kasutada, võime taldrikule jätta.

Söömisel toetame lauale ainult kätega, kuna küünarnukid on vabalt kõrval, külgede lähedal. Noa ja kahvli käsitlemisel olgu käed vabad. Kunagi ei või küünarnukkidega lauale toetuda, poolkõljeli lasta, hambaid torkida, liiga „kõvasti“ nina pühkida, laia häälega seletada, et küll see supp on halb, mina seda ei taha, ise oskan teha palju paremat, naerda teise kohmetuse ja teadmatuse üle jne. Kuigi teatud toit meile ei maitse, sööme selle ära ja lausume kiitustki. See on kasvatatud inimene, kes end valitseb ja selleks püüab saada ometi iga maanoor.

Söömisel juhime vabalt kahvli või lusika suu juure, mitte küürutades laua kohale, vaid veidi pääd ettepoole kallutades. Ajades juttu, katkestades söömist leivavõtmiseks või mõnel muul põhjusel asetame noa ja kahvli teineteise kõrvale taldrikule. On inetu ajada juttu nuga ja kahvel püsti peos või nendega vehkida, või hammustada leiba, nuga käes, otsaga silma torkamas. Söömise lõpetanud, paneme noa ja kahvli kõrvuti taldrikule, pääd veidi paremale poole.

Lusikaga söömisel võtame toidu lusikasse, juhtides lusikat taldriku põhjal endast kaugele. Lusikat ei võeta kunagi väga täis ega pisteta üleni suhu. Toidu pistame suhu lusika osava kallutamiseega. Suppi võtame mitte lusika küljelt ega päris otsast, vaid otsa lähedalt. Suppi sööme vasaku käe esimese sõrme ja põidlagi taldrikut veidi väljapoole kallutades. Pole kena kallutada taldrikut enda poole.

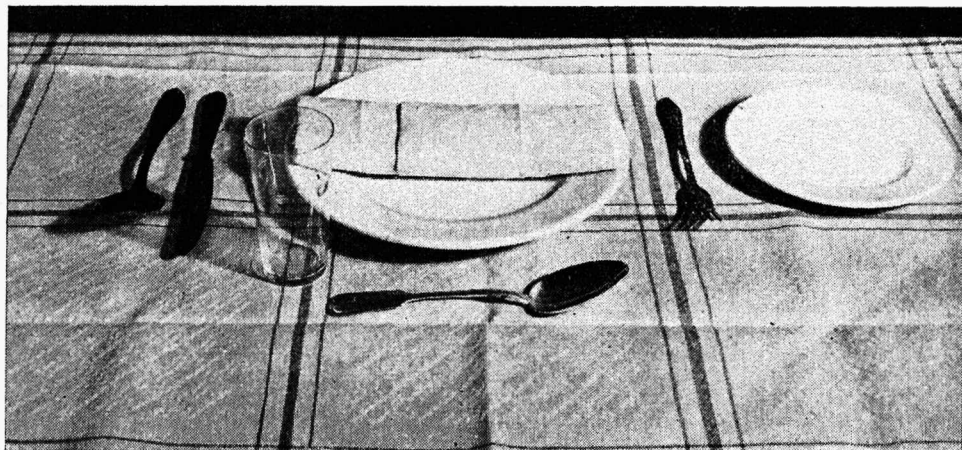
Toidu etteostmine ja laualeandmise kohta olgu tähendatud, et seda teeme parajuse piirides. Supi võtame ainult taldriku laieneva servani. Ka ei püüa meie kulpi võtta täis viimase võimaluseni, vaid jätame pisutki alla ääre, et võiksime hoiduda tilgutamisest. Liha ja kartulid olgu vaagnal nägusalt, mitte suure kuhjana. Igal toidul leiame juurest abinõu, lusika või kahvli näol, etteostmiseks.

Edasi vaatame suuräti tarvitamist. See pole meil kuigi levinud komme. Pulmades ja varruudel ju tarvitatakse vahel, aga pooled neist leiame pärast laua alt. Riidest suurätt on linaga ühest materjalist, suurusega 45X45 sm. Suurätti tarvitame ainult suu pühkimiseks. Ühe inimese poolt kord tarvitatud suurätti ei panda enam teisele isikule kasutamiseks. Suurematel pidudel, kui ei jätku kõigile riidest suurätte, või kui neid üldse pole, paneme suupühkimeks valgest pakkimispaperist rätid. Asetame nad lihtsalt kokkupanduna taldrikule, kust sõõja selle võtab, asetades riideräti põlvedele, paberi aga taldriku kõrvale.

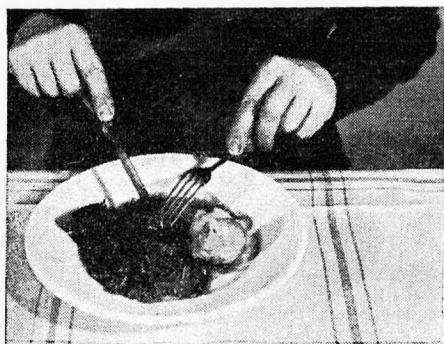
Lauas olles oleme tähelepanelikud ja viisakad oma naabrite vastu. Uulatame leiba lähemale, pakume naabrile enne kui endale võtame, täname perenaist lauast lahkudes, ei hakka sööma enne perenaist. Soovime siiski midagi, mis meist kaugel, siis ei tõuse ükski püsti ega kummardu poole kehaga lauale, et saada kätte piimakannu või leiba, vaid palub endale ulatada. Leiba ulatame taldrikuga, mitte ühe tükina oma käega. Kõiki toite tõstame endale korralikult ette. Halb on vaadata inimest, kes lükkab salatit või liha ja kartulid üle ääre, määrides vaagnaservad ja laualinad.

Süües, olgu kodus või küllakutsutuna või juhuslikult kuskile lauda palutuna, püüame olla tähelepanelikud toiduvalmistajate vastu. Anname mõista, kas või „riidade vaheltki“, et oskame hinnata toiduvalmistaja tööd ja vaeva, et toit meile maitseb jne. Pole perenaisel küll halvemat tunnet, kui süüakse tänusõnata ja ütlemata suure endastmõistetavusega. Narriks teeb end muidugi see, kes aina kiidab ja kiidab ning avaldab suurimat imestust kartuligi juures. Mis liiga — see liiga.

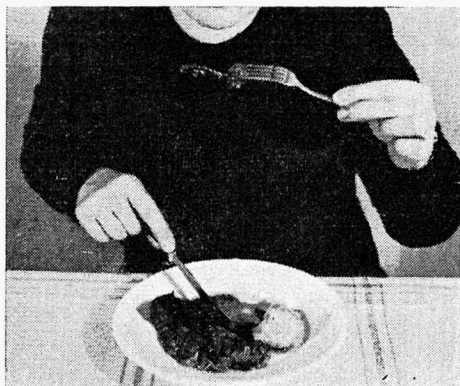
Maanoored, kui oleme söömisel kultuursed, siis oleme pika sammu edasi astunud ka üldises kodukultuuris.

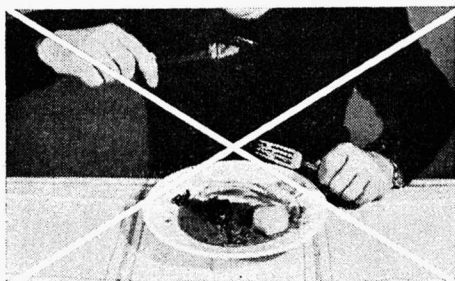
Otstarbekohaselt lauale asetatud sööginõud ühele isikule.

Õige noa ja kahvli käeshoidmine.

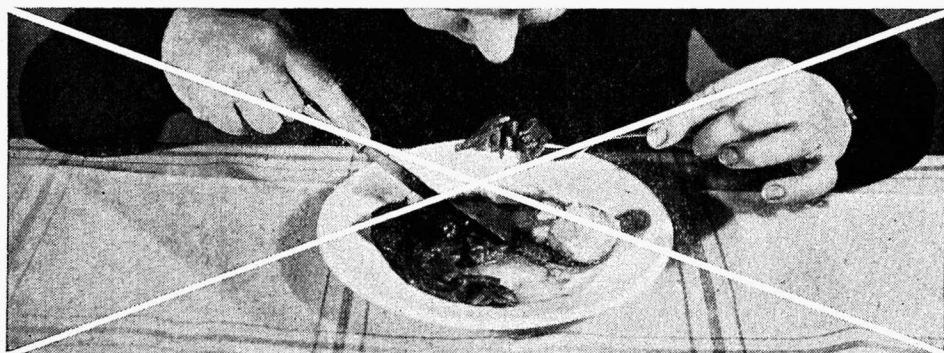
Toitu lõigatakse suutäishaaval ja tõstetakse suhu kahvliga.

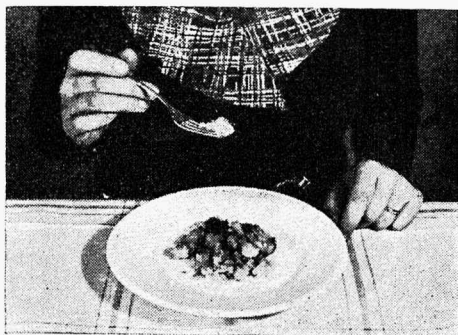
*Ebaõige kahvlihooldmine ja väär noa-
tarvitamine.*

*Nüi asetatakse nuga ja kahvel taldri-
kule, kui söömine katkestatakse.*

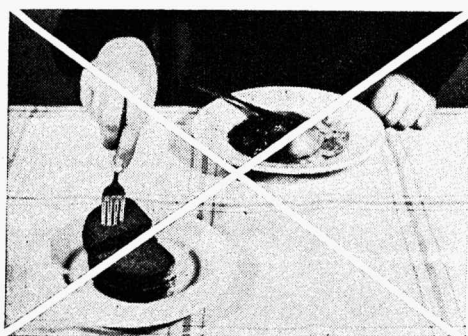
Söömisel ei tohi küünarnukkidega lauale toetuda ega keha taldriku kohale painutada.

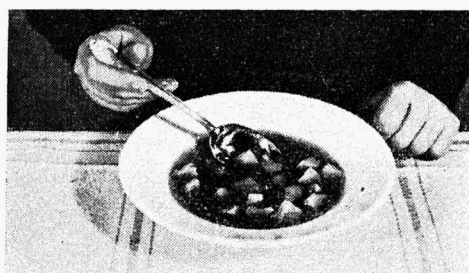
Nii tarvitatakse kahvlit paremas käes.

Nii asetatakse nuga ja kahvel taldrikule pärast söömise lõpetamist.

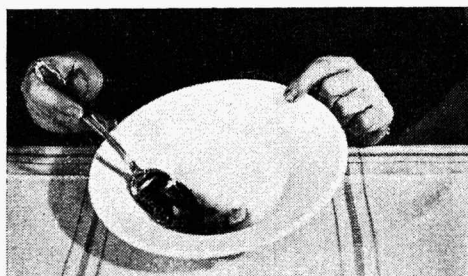
Leiba ei võeta üldleivataldrikult kunagi oma kahvliga, vaid alati käega.

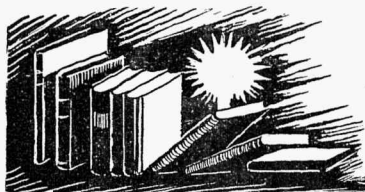
Suppi võetakse lusikasse, liigutades lusikat endast eemale.

Suppi süüakse lusikakaha otsa lähedalt küljest.

Nii võetakse viimane supp taldrikult lusikasse.

Soohütist ja kargest merest.

Helmi Mäelo: „Soohüti Liine“. Noorsoojutt. „Noor-Eesti“ kirjastus Tartus, 114 lehekülge. R. Kiviti illustatsioonidega üheja mitmevärvi trükis.

Hind Kr. 1.80.

August Gailit: „Karge meri“. Roman. „Noor-Eesti“ kirjastus Tartus, 328 lk. vinjettidega A. Johanilt. Hind Kr. 3.75.

Meie kirjanduse teed on olnud alati imelikud. Nad on seda praegugi. Aasta-aastalt ilmub meil turule hulgaviisi kergesisulisi aja-viite- ja kriminaalromaane, milliseid kasutatakse peamiselt raudtee-lektüürina, ent sedaliiki „laipade-kirjandus“ ei pälvi selle odavusele vaatamata ometi rohkem arenenud kirjandusliku maitsega lugeja tähelepanu. Noori peab aga sedaliiki kirjandusest koguni tõsiselt hoidma eemal. Eriti raske ongi just olukord noortega, — seda nii noortekirjandusega paremas mõttes kui ka noorte ajaviitelise kirjandusega. Tõlkelist kirjandust on meil pakkuda küllaltki, kuid katsetused algupärandiga sel alal on pahatihti joosnud tühja.

Veidi segaste tunnetega asusin lugema ka Helmi Mäelo noorsoojuttu „Soohüti Liine“, — lugu tütarlastest üle viiekümne aasta tagasi. Kas Soohüti Liine suudab asetada kivikese aastate jooksul tühjaks jäetud auku, või kujuneb seegi taotlus paljude varasemate katsetuste eeskujul võib-olla liiga lapsikuks või sentimentaalseks, võib-olla igapäevavaks ja liiga tõsiseks? Seekord võib aga loetust tunda kenakest rõõmu: Mäelo on kirjutanud õnnestunud ja värvika noorsoojutu, milline sobiv lugemiseks noortele 12 — 18 eluaastani, seejuures suudab aga küllaldaselt huvitada vanemat lugejat, tänu aine rahulikule ja kainele käsitlemisele ning kujutamisoskusele. Elu troostitu hallus vaesusest ägavas soohütikeses ja selles süvenev lapsemeelse araloomulise ning omalaadne kujutus, — see on tükk kenasti kujutatud usutavust. Väike, joomarina rongi all hukkunud isa ja ärajoosnud ema järeletulija, Liine on „memme“ puudulikul hoolitsusel soohütikeses sirgunud „teisejargu“ inimeseks meile täiesti mõistetavalt, nagu ta meile mõistetavalt omab

ka iselaadset kujutlust ümbritsevast. Südamlikkust ja siirust on „memme“ hoolitsuses Liine eest, kui ta hakkab tajuma oma lõpu lähene-mist ja kaupleb Liine jõukasse Maltsu talu. Kogu teekond Maltsale ja elu sääl, säälised inimesed ja olustik, — see on tükk värvikat ja keskteed sammuvat reaalsust. See, et raamatus kuski ei ole liialdusi, ka mitte vaeslapse kohtlemises jõukas talus ega selle talu pererahva elu ja iseloomu kirjelduses, see kõik näitab, et autor on aine käsitlemisel olnud siiras ja erapooletu, ilma märgatavate kallakuteta kummallegi poole.

Ladus keel ja lihtsus stiilis ning tänu pälviv elujulgsu omakorda aitavad pääseda teosel mõjule. Asjaolu, et autor kuski ei teoretiseeri, tuleb halli mineviku maalingule kahtlematult suuresti kasuks, nagu tuleb suure lepitajana lugeja mõttes kasuks ka asjaolu, et soohüti Liinest saab jõuka Maltsa talu perenaine, kes kogu loo jutustabki kord vanaperenaisena oma pojapojale. Hääle teosele on autor osanud panna 5-realise lõplõikega veel parema punkti. Nii teos ise kui ka R.Kiviti õnnestunud illustatsioonid lubavad „Soohüti Liinet“ tõsiselt ja rõõmsa südamega soovitada kõigile noortele, eriti noortele maal ja just tütarlastele. „Soohüti Liinest“ võib kujuneda noorte tütarlaste tõeline lemmikraamat, mille leviku ulatust ei pidurda ka raamatud odav hind.

Meie kirjanduses valitseb vastuaidlematult üha süvenev realism, elame kirjanduslikult uus-realism. „Karge meri“ on ees nimetatud teostest igati erinev. On see ju ka romaan (eelmine on jutustus), pääleli mereromaan ja seetõttu miljöõltki teissugune. Kuid „Karge meri“ erineb ka kõigest teistest kaasaja romaanidest, kuna see ei ole meie romaanide üldises ahelas mitte niivõrd realistlik lüli kui romantismi viljelev, õigemini taaselustav jätk. See tõttu ei ole ka kuidagi võimalik August Gailiti mereromaani „Karge meri“ võrrelda August Mälgu mereromaanidega „Õitsev meri“, „Taeva palge all“ j. t. ning novellidega, kuigi neis mõndagi taolist, näiteks hülgeküttimine, kuid seegi on Gailitil tulvil romantika-sugemeid. Mälgu mereromaanides ja novellides kohtame tõsielu, kohtame Saaremaa läänerranniku karmi realismi, tõsielu kohtasime ka Elmar Üuna romaanis „Unustatud naised“ (vt. „T.N.“ nr 12 1938), kuid kus on see Gailitil, tollel samal Aug Gailitil, kes ilmus taas kustki „Noor-Eesti“

nõlvakuult ja asus meie ette uuesti tõelise muinasmaaromantikuna. Või kus on üldse Gailiti „Karge mere“ tegevuspaik? See on lihtsalt olematu romantiline ja vaene hülgeküttide saareke kuski veeväljade vahel ning sellel saarel elavad omapäraste traditsioonidega, omapäraste arusaamadega, omapäraste ühiskondlike korraldustega ja omapäraste nimedega inimesed. Tol imelikul saarel on oma Tuultenina ja sellel lagunenud majake, mille kohale nagu kaitseks kummardub kidur männijäss ja kus elab Saare omapäraseim naine. Eks ole see tõpuhas ja romantiline rannaidüll!

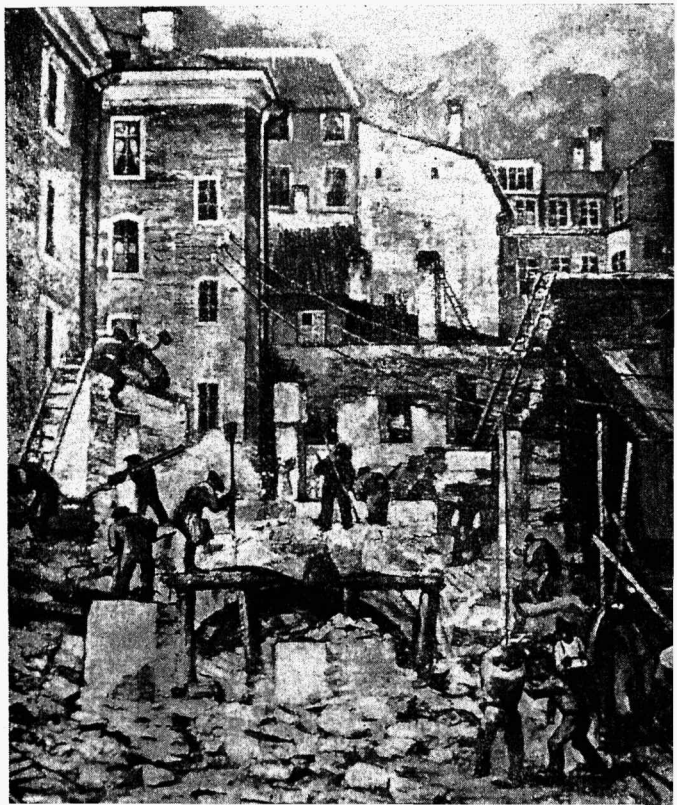
Võõrastav on alustada „Karge mere“ lugemist, võõrastav seetõttu, et Gailit ei näi palju hoolivat realistlikust loogikast, mis tundub algul võõras. Ta sõidutab lugeja kaskedega chitud pulmapaadis kuhugi romantilisele muinasmaasaarele ja asub sääal mereüksinduses õiendama arveid kõige sellega, mis temale ei meeldi ja mis on moodsed välismaailmas. See on võõrastav, — tõsi küll, — kuid pikkamööda harjud autori omapärasusega, harjud ka nende inelike rootsi-eesi segakõlaliste nimedega (Matt Ruhve, Katrina, Epp Loona, Joosep Lund, Siimen Tara, Aadam Fagerlund, Eljen Karre, Toora Jookus, Amadeus Lokk, Eerik Lamm j. t.) ja siis võid teost lausa nautida, kuigi selles palju tundub sulle võõrastavat. Kokkuvõtet teose lõpul tehes pead aga kinnitama, et „Karge meri“ on omaette väärtuslik raamat, kindlasti seesugune raamat, milline äratav meie kirjanduses tähelepanu paljude aastate jooksul.

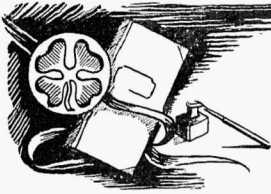
Miks, sest oleme ju harjunud realismiga? Seetõttu, et romaanis „Karge meri“ on loodud omaette peaaegu lünkadeta, karm ja uudne saarepilt. Omapärase saare inimesed, nende

kombed, rõivad, — kõiki on autor selles romaanis näinud, ja näinud nii, et see on meile üllatuslik, uudne ja et tekib kahetsustunne, et meie vetes tõeliselt ei leidu seesugust omalaadset hülgeküttidesaart. Mis sellest, et kohati esineb karge realism, kuid tõuseb siis usutavuse pinnalt üpris romantiliseks ebausutavuseks. Ega see ei vähenda „Karge mere“ stiili meloodilisust, nagu ei sega „Karge mere“ muinasmaa-idüllil kohatine asjalik ja karm tõsielu. Keegi arvustaja nimetas romaani „Karge meri“ kenaks *ajaviiterraamatuks*. Võib-olla oli tal selleks oma meile tundmatu põhjus, igal juhul ei saa aga seesugust pääliskaudsust jagada, isegi nende põhjendustega, mida esitas too „jahimehe-jutu“ arvustaja, kriipsutades alla liialdusi. Mida sisaldab siis „Karge meri“ rohkem kui liialdusi — liialdusi meie silmis, kuid siin meid ei huvita liialdused või tõsiolud realistlikust vaatevinklist, siin huvitab meid igavesti võimsa karge mere hing ja hingus, ning see armastus, millist kujundab too karge meri. Ei häiri selles mõttes „Karge mere“ väärtusi isegi ta kujude kohatine sarnasus „Toomas Nipernaadiga“ ja selle tüüpidega. „Karge meri“, seistes meie romaanide pikas ja kirjus reas kindlasti kõige romantikapooisemal serval, on omaette uudus ja omaette tüse väärtus, milles hulk meelesõõbivaid kujusid ja kohti, mille stiili ilus ja helisev kõla jääb aastaks meele muinasmaa meloodiana ning mida tahaks soovitada kõigile, eriti noortele, kellele harva puutunud kätte sedaliiki teoseid. „Karge meri“ väärib omamist, väärib lugemist, katkendite esitamist ja uuesti lugemist. Seda ta puudustele vaatamata.

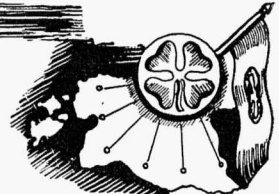
Johannes Kaup.

*N. Kull —
TALLINN UUENEB.*

ORGANISEERITUD NOORED

Järva maanoored juhiteadmisi õppimas.

Kuidas juhid, nõnda on organisatsioon! — Järva Maanoorte Ühendus juba 1937. a. toorkordse Ühenduse esimehe agr. R. Leetoja ja sekretär E. Roosaare algatusel asutas juhtide ettevalmistuseks ja nende teadmiste täiendamiseks Järva Noorsoojuhtidekooli. Kool jätkas oma tööd ka tänavu, töötades rändkoolina, et võimaldada kõigi konventide noortel koolist osa võtta.

Nii toimusidki 1939. a. jaanuaris juhtide kursused Paides ja Amblas, veebruaris Koerus, märtsis Järva-Jaanis ning Säreveres — viimane Türi konvendi kursusena. Kokku peeti seega üldse 5 kursust, milleks kulus 39 täit tööpäeva üle 400 töötunniga. Tundidest pooled langesid kooli õppejuhile kui alalisele lektorile. Teisi lektoreid oli 30. ÜMÜ sekretär R. Paglant külastas 4 kursust, esines igal pool ka loengutega.

Järva Noorsoojuhtidekooli juhatajaks möödunud õppeperioodil oli Järva maanoortevanem agr. Herman Lipp, abijuhatajaks Paide konvendi noortevanem toimetaja Johannes Kaup, õppejuhiks maan.-instr. Evald Roosaare. Konventides toimunud kursuste üldjuhtideks olid — Paides noortevanem J. Kaup, Amblas konsulent J. Petter, Koerus noortevanem kons. H. Kallandi, Järva-Jaanis konsulent agr.

A. Saar ja Säreveres kons. agr. J. Laurits.

Toimunud kursused olid kõik eelkursused, mille lõpetajad pääsevad suviste erikursustele. Suvel tuleb aga igaühel asuda veel vähemalt ühte põllu- või kodumajanduslikku tööülesannet täitma, et omandada ka talueluks vajalikke kogemusi. Enamus on oma tööülesande valinud maanoorte hoogtöödest — kana- või heinaseemnekasvatuse.

Kursuse lõpetasid — Paides 24, Amblas 28, Koerus 37, Järva-Jaanis 28 ja Türil (Säreveres) 44 noort, seega kokku 161 juhtidekooli eelkursuse lõpetajat. Tegelikult oli kursustel käijaid enam, kuid kõik ei saanud mitmesugustel põhjustel kursust lõpetada. Kuna aga parkümmend osavõtjat pääle väikest tööd lõpetajate hulka pääsevad, siis võib kursuse lõpetajaid 180-ni arvata.

Mis kursuselased kursustest arvavad, seda peaksid nad ise jutustama, juhtide arvates on aga kursused kõik hästi õnnestunud. Kursuslaste kiituseks peab ütleva, et nad suutsid jällegi kinnitada maanoortest samasugust arvamist, millele alus pandi Järeda suvipäeval 1937. a.: maanoored oskavad distsipliini pidada, on korralikud, viisakad — eelkõige on nad aga — tublid!

—EVRO—

Türi konvendi maanoorte juhid kursustel.

*Koeru konvendi
maanoorte ju-
hid kursusel.*

Märkmeid Viru maanoorte tegevusest.

Virumaal asuvate maanoortereringide tegevus on olnud möödunud talve jooksul töörohke. On püütud noori rakendada enesearendamise ja maaelu ülesehitamise tööle, milleks on korraldatud rohkesti töökoosolekuid, kursusi, näitekohtuid, huvi-, põllumajanduslikke, kultuurilisi jne. õhtuid.

Talve jooksul on saavutatud ka mõningaid edusamme maanoorte liikumise süvendamisel. Paljudel põllumajanduslikel jt. koosolekutel on selgitatud ja tutvustatud maanoorte liikumise püüdeid ja tööviise. Ka maanoortereringide võrk on kujunenud tihedamaks; talve jooksul on alustanud tegevust: Sirgla, Toila, Metsküla, Pusu, Rääsa, V.-Jakobi, Aruküla, Rohu, Raeküla, Põdrangu, Aaspere, Haljala, Kavastu, Võhma, Vepsküla ja Vihula maanoorterering. Praegu sünnib pidevalt eeltööde tegemine 15 uue maanoortereringi asutamiseks.

On hoolitsetud ka maanoortereringi juhtide ettevalmistamise eest. Talve jooksul peeti neli maanoorte juhtide kursust, millest võttis osa 192 maanoort 60 maanoortereringist. Pääle kursuste on kõigis Virumaa kodu- ja põllumajanduskoolides peetud loenguid, kus on tutvustatud õpilastele maanoorte liikumise põhimõtteid ja tööviise.

Simuna konvendis rakendati tööle maanoorte assistent A. Sirelpuu. Assistenti tööle rakendamisega on Simuna konvendis

maanoorte töö muutunud tunduvalt hoogsamaks ja tulemusterikkamaks.

Paljud ringid võtavad ka seemnevilja võistluspuhkimisest osa, luues ringide juure puhkimispunktid. Ka kana- ja heinaseemne kasvatus on leidnud noorte seas laialdast poolehoidu. Umbrohu tõrje teostamiseks tahetakse korraldada ühiseid umbrohtude hävitamise retki. Kevadei jätkatakse kodukorraldamist ja -kaunistamist, ning asutakse taluvärvate ehitamisele.

Maakondlikuks põllumajanduse näituseks, kus on ette nähtud maanoortele eriosakond, tehakse juba pidevaid ettevalmistusi. Orul toimuvatest maanoorte suvipäevadest tahavad Viru maanoored massiliselt rahvarõivais osa võtta. Maakonna ühenduse poolt korraldatavast rahvarõiva valmistamise võistlusest võtab rohkearvuliselt noori osa. Paljudes ringides on hakatud energiliselt meeste rahvarõivaid valmistama.

Kevadel korraldatakse peaaegu kõigis konventides maanoorte õppelaagrid, mille sihiks on tööoskuste õppimine. Laagrites peetakse ka maakonna celvõistlused Orul toimuvatel võistlusaladel.

Üldiselt võib märkida, et maanoorte liikumine Virumaal edeneb tõusuteed, leides üha rohkem mõtteosalisi. Ainult Virumaa „õli-väljadel“ võimutseb maanoorte ideoloogiale võoras vaim; sääl on maanoorte tegevus sagedasti suurte raskustega seotud. **E. Kello.**

Üleriigiliste suvipäevadel peetakse ka võrkpalli võistlused.

Päälle eelmises „Tõusev Nooruse“ numbris nimetatud võistluse on otsustatud üleriigilistel maanoorte suvipäevadel ära pidada veel maanoorte võrkpalli võistlused.

Eelvõistlused maakondade parimate meeskondade selgitamiseks toimuvad analoogiliselt teiste alade üleriigilistele võistlustele.

Võrkpalli meskonnad peavad olema moodustatud maanoorteritingide tegevliikmetest kes on vähemalt 1 aasta maanoorteritingi liikmeks. Ühe meeskonna moodustamine mitmesse maanoorteritingi kuuluvatest parematest mängijatest ei ole lubatud.

Üksikasjalised määrad võrkpalli võistluse kohta leiduvad E. Käsipalliliidu kirjasusel ilmunud raamatus „Käsipalli määrad.“

Kanepikasvatajad said auhindu.

Põllutöökoja poolt maanoortele 1938. a. korraldatud kanepikasvatuse võistlusest osavõtjatele otsustas vastav hindamiskomisjon määrata järgmised rahalised auhinnad kokku kr. 133.— väärtuses.

I auhind, à kr. 5.—: Hans Saaremäe, Huudo Ilves, Leida Kuusalu — Vatra, Juhan Karu — Rannametsa, Jaan Kuum — Abja-Peraküla, Arnold Niitsalu — Viisu-Koorti, Anton Jakobson — Tõhela, Alide Kärt — Imavere, Leo Sepp, Karl Pihlak — Laeva, Rudolf Kuku — Kodijärve.

II auhind, à kr. 4.—: Elisabeth Viita — Vatra, Aili Randma, Albert Teder, Aleksi Madisson, Aleksander Madisson, Raida Aasa, Aleksander Muhu — Rannametsa, Kristjan Pitsal — Pärssamaa, Elsa Trikk — Paldiski.

III auhind, à kr. 3.—: Elmar Adamson, Sinaida Tamm, August Palits, Peet Meriloo, Aleksander Siiman, Irene Isaitšenska — Rannametsa, Oskar Kukk, Endel Kaljuste, Edmund Soomela, Ahto Kapten — Vatra, Albert Teppand, Elmar Tõnisson, Endel Laur — Pärssamaa, Voldemar Kaljuvee — Paldiski.

Kirjatöö võistluse auhinnad.

Kanakasvatuse hoogtöö-aasta sissejuhatusel Ülemaaline Maanoorte Ühendus koos „Eesti Munaekspordiga“ kuulutas jaanuarikuus välja kanakasvatuse kirjatööde võistluse. Antud tähtajaks saabus üle riigi 181 võistluskirjatööd, millest järeldub, et konkurents oli vägagi tugev. Palju töid tuli luulevormis. Rohkesti saabus

töid illustreeritud, mõned väga huvitavad, andes piltliku ettekujutuse kanakasvatuse praegusest seisukorrast, aga ka tuleviku — väljavade-dest.

Üle ootuste osutus neljast antud teemast eelistatumaks „Kana tuleviku unistus“.

Hindamiskomisjon, pärast mitmekordset kirjatööde vaagimist, otsustas kirjatööde võistluse eeskirjas ettenähtud esimese auhinna välja andmata jätta, sest sissetulnud kirjatöödest ei olnud ühtegi eriti esiletõstatavat.

II auhinna väärilisteks hinnati 3 kirjatööd, ja III auhinna väärilisteks 3 kirjatööd. Hindamiskomisjon otsustas rahalised auhinnad määrata järgmisile võistlusest osavõtjatele:

II auhinna kr. 15.—: **Aino Liisveld**, 19 a. vana, Virumaalt, **Lembit Sinisoo**, 24 a. vana, Virumaalt, **Erich Noorsalu**, 23 a. vana, Järva- maalt.

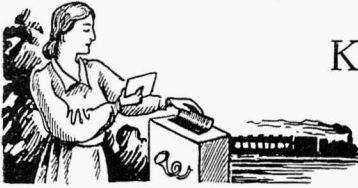
III auhinna, à kr. 10.— said: **Johannes Kangro**, 17 a. vana, Virumaalt, **Endla Vaipula**, 16 a. vana, Saaremaalt, **Hilda Rips**, 22 a. vana, Tartumaalt.

Ergutustasudeks otsustati anda L. Kuusentali „Kanakasvatus“ 6 osavõtjale järgmiselt:

Hugo Roos — Tartu, **Leo Magelman** — Tartu, **Arnold Lepp** — Piirsalu, **Ludvig Järve** — Kasaritsa, **Romulus Vadi** — Kudina ja **Voldemar UMBER** — Audla.

I. Tõrmaküla raamat „Eesti maanoorte ideaalid ja organisatsioon“ otsustati anda 65 osavõtjale järgmiselt:

Johannes Kurdve — Oeti, **Vambola Pütsep** — Unipiha, **Madis Reidla** — Vigala, **Alfred Mustasaar** — Rahkla, **Pärja Kelt** — Kambja, **Karl Piiraja** — Jõgisoo, **Ella Naaskel** — Unukse, **Riho Sirelpuu** — Rahkla, **Hugo Narusberg** — Taevasküla, **Arnold Kõnsin** — Tammistu, **Hans Naaris** — Helme, **A. Tinn** — Riidaja, **Helgi Veemees** — Sangaste-Restu, **Helmi Raud** — Kantküla, **Siiri Kalda** — Nõmme, **Vaike Tavast** — Tännasilma, **Õilme Taimre** — Harku, **Eduard Raema** — Järvakandi, **Elmar Tarkvee** — Lahu, **Linda Kirss** — Pankjavitsa, **Lembit Laaniste** — Sompja, **Eerik Suviste** — Abja, **Linda Kaelep** — Puhmu, **Eino Saarts** — Sauga; **Alla Kiutrand** — Saareküla, **Vilma Viirilaid** — Kadila, **Leida Reinart** — Täaksi, **Meeri Kalju** — Pidula, **Helmi Saar** — Penijõe, **Luise Uibu** — Säanna, **Endel Talve** — Adiste-Miiaste, **Leida Kalvet** — Penijõe-Kloostri, **Meeri Kukk** — Kadila, **Meinhard Truuts** — Vaeküla, **Eha Peterson** — Säanna, **Angelika Lemberg** — Pidula, **Johannes Kaljuste** — Penijõe, **Nikolai Tust** — Riguldi, **Artur Põldur** — Saareküla, **August Vaimla** — Loodna, **Henn Saaretok** — Sooru, **Virve Areneem** — Tori, **Evald Tartu** — Assikvere, **Jüri Sääna** — Vigala, **Johannes Ester** — Vigala, **Helmi Jõekallas** — Tõstamaa, **Salme Riipulk** — Laupa, **Linda Vaher** — Pamma, **Lembit Pütsep** — Unipiha, **Endel Maiste** — Päädeva, **Elli Klems**, **Linda Unt**, **Marta Tiido**, **Linda Uusküla**, **Anni Palm**, **Hildegard Kõrgemets**, **Salme Sempelton**, **Ella Sügis** — Kuusiku, **Salme Sarapik**, **Vaike Pärn**, **M. Pärnpuu**, **Marta Kesa**, **Hilda Kaen**, **Aino Pärn**, **Salme Mätas** — Rannamõisa.

KIRJAVAHETUS

Kaasnoortega kirjavahetust soovivad:

Virumaalt:

„Ats“, Põdrangu pk. 13, Väike-Maarja.
„Noormees“, Sauvälja pt., Tamsalu.
„Ets“, Sauvälja pt. Tamsalu.
„Elumees“, Sauvälja pt., Tamsalu.
„Veera Jõemägi, Oandu pk. 7, Viru-Maidla.
„Vally Lillesaar“. Oandu pk. 7
Viru-Maidla.
Lembit Mõtuste, Kärü, Salla ag.
Gotlieb Peets, Kärü, Salla ag.
Valter Klaving, Kärü, Salla ag.
Harald Kuulvee, Kärü, Salla ag.
Ed. Krutop, Kärü, Salla ag.
Velly Laane, Kärü, Salla ag.

Järvamaalt:

„Vibuanne“, Kabeli pk., Anna ag.
„Maret“, Koiba pk., Anna ag.
„Milvi“, Koiba pk., Anna ag.
„Arvi“, Koiba pk., Anna ag.
„Luule“, Koiba pk., Anna ag.

Läänemaalt:

Heinart Sillamäe, Keskvere kt.,
Martna ag.
Albikära Ants, Keskvere kt., Mart-
na ag.
Valdi Raudvee, Keskvere kt., Mart-
na ag.

Harjumaalt:

„Kalev Dürkopp“, Pikavere pk. 24,
Peningi ag.
„Aino Dürkopp“, Pikavere pk. 24,
Peningi ag.
„Olev Kuu“, Pikavere pk. 24, Penin-
gi ag.
„Leili Päike“, Pikavere pk. 24, Pe-
ningi ag.
„Leo Saar“, Pikavere pk. 24, Penin-
gi ag.
„Laine Saar“, Pikavere pk. 24, Pe-
ningi ag.
Taimre, Silme, Vatsla, Sörve ag.
Mandu Mart, Harku mõis, Harku ag.
Kuuverk, Arvid, Harku mõis, Har-
ku ag.
„Leola Lembitu“, Hüüru pt., Har-
ku ag.
Villig, Udu, Paldiski mnt. 43, Tallinn.
„Jüts“, Keava, pk. 18.
„Salme, Keava, pk. 18.
„Ets“, Kehtna ag., pk. 21.

Saaremaalt:

Armand Iljas, Röhni pk., Kallemäe
ag.
„Maret“. Pamma ag., pk. 25.
„Meeri“, Pamma ag., pk. 15.
„Aana“, Pamma ag., pk. 7.
„Önnemaa, Vaiki, Pamma ag., pk. 19.
„Önnemaa, Ustav, Pamma ag., pk. 19.
„Tiiu Tõetangustik“, Taaliku pk. 8,
Orissaare.
„Mari Naljatidgtste“, Taaliku pk.
8, Orissaare.

Viljandimaalt:

Paul Raabe, Uusna as. pk., Viljandi.

Pärnumaalt:

Helmi Kold, Lehu k., Hallinga.
Hilda Aasso, Lehu k., Hallinga.
Vilma Merissoo, Lehu k., Enge ag.
Alma Kesanurm, Lehu k., Enge ag.
Venda Üprus, Saarde-Saunametsa pk.,
Kilingi-Nõmme.

„Ats“, Häädemeeste, pk. 3.
„Juss“, Häädemeeste, pk. 3.
„Helvi“, Häädemeeste, pk. 3.
Elvi Lehtsalu“, Roodi as., Pärnu-
Jaagupi.
Helmuth Lehtsalu, Roodi as., Kär-
nu-Jaagupi.
Minni Pink, Roodi as., Pärnu-Jaagupi.
„Zungli poeg“, Abja-Sarja, pk. 27.

Tartumaalt:

„Väike veli“, Assikvere, Pala ag.
„Vaike“, Kivijärve algk. pk. 15, Laiuse.
Meinhard Kangur, Lagedi k., Lo-
husuu ag.
„Viljandi paadimees“, Rookse kt.,
Ahja.
„Märt Merikaru“, Rookse kt., Ahja.
Arnold Rüütli, Oru pk., Võnnu.

Valgamaalt:

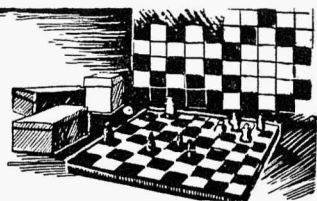
Julius Mägi, Koikküla ag., pk. 2.
Ants Mägi, Koikküla ag., pk. 2.
Viktor“, Pikkjärve pt., Karula.

Võrumaalt:

Õie Jänes, Säna ag.
Õie Mõtus, Säna ag.
Milvi Kivi, Säna ag.
Ella Kuus, Säna ag.
„Must Albatross“, Raudsepa pk.,
Võru.
„Lisette“, Säna ag., pk. 20.

AJAVIIDE

Õpime maletama.

(Järg.)

Partii algul on malendid nii üles rivistatud, et valged tagurid asuvad esimesel põikreal, valged etturid teisel põikreal, mustad etturid seitsmendal põikreal. Kuidas see täpselt välja näeb, seda võime vaadata juuresolevalt trükipildilt.

Etturite ülespanemine nende algseisu on lihtne — ühte põikritta tagurite ette. Kuid ka tagurite ülespanemine nende algseisu pole raske, kui vaatleme, et:

vankrid asuvad äärmistel püstridadel (a-rida ja h-rida),

ratsud äärelt teistel püstridadel (b-rida ja g-rida),

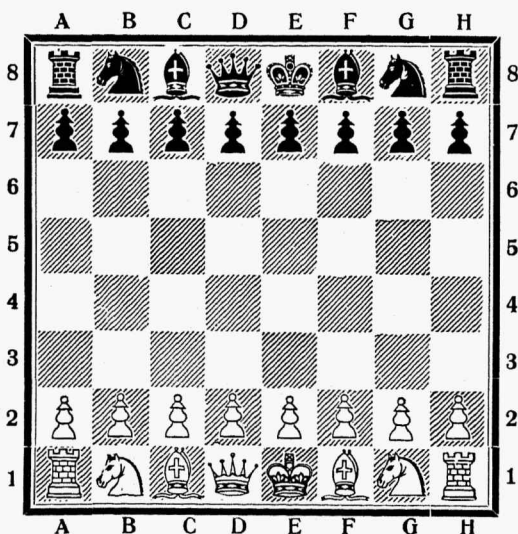
odad äärelt kolmandatel püstridadel (c-rida ja f-rida).

lipud vasakkeskmisel püstreal (d-rida), ja

kuningad hüvakeskmisel püstreal (e-rida).

Pärast mõningat harjutamist võite eksimata asetada tagurid õigesti algseisu. Vast ehk kuninga ja lipu algseisud võivad kergesti segi minna, s. o. te asetate kuninga sinna, kuhu tuleks panna lipp.

Et seda ei juhtuks, selleks pidage mees veel üht juhust algseisu kohta:

valge lipp kuulub valgele väljale, ja musta lipu koht on mustal väljal.

Kuidas teha käike iga üksiku malendiga — see on juba senisest keerulisem küsimus. Ent mitte kõik malendid ei käi ühtviisi, see peaks olema selge ilma pikema mõtlemiseta, sest milleks siis muidu paljudel neist on erikuju?

Tagurid kuuluvad tugevamat liiki malendite hulka; etturid on neist võrratult nõrgemad.

Kui võrrelda malet sõjaga, siis võib ütelda, et tagurid on nagu kaugelaskerelvad (kahurid, püssid) ja etturid nagu revolvr, mis mõjuvad ainult üsna lähedale maale.

Mõned tagurid võivad üheainsa käiguga hävata ühest malelaua äärest teise ja hävitada säälasuva vastase malendi.

Enne kui vaatleme, kuidas käib iga üksik taguriliik, vaatleme omadusi, millised on ühised kõigi taguritele.

Need ühised omadused on:

tagurid, välja arvatud ratsu ja kuninga, liiguvad sirgjooneliselt ükskõik millise soovikohase kauguseni, kuid mitte kaugemale lähemast teel esolevast takistusest; tagurid võivad liikuda mitte ainult päätungivas, vaid ka taganevas suunas.

Tagur võib hävitada või lüüa käiguteel esoleva lähema takistuse, kui see on vastase malendi näol, astudes ise löödava vastase malendi asemele, kusjuures löödav malend eemaldatakse malelaualt.

Enne kui vaatleme, kuidas käivad lipp, oda ja teised tagurid, tutvume mõistega „kaldrida“. Kaldreaks hüütakse kaldsuunas ühel joonel asuvate väljade kogu. Näiteks väljad e1, g3 ja h4 asuvad kallakuti ühel joonel. Nad moodustavad kaldrea e1—h4. Kaldridu tuleb meil märkida rea algusvälja ja lõppvälja nimedega.

Kaldrida a1—h8 on rida, mis algab väljaga a1 ja lõpeb väljaga h8.

Lipp võib liikuda nii püst-, põik- kui ka kaldsuunas.

Vanker võib liikuda püst- ja põiksuunas. Kaldsuunas vanker ei liigu.

Oda võib liikuda ainult kaldsuunas.

(Järgneb.)

Mäng kahele.

On olemas järgmine huvitav mäng kahekesi mängimiseks. Määratakse kindlaks kaks arvu, näiteks 50 ja 7.

Mängijad liidavad vaheldumisi ühisesse summasse arvusid, mis peavad olema vähemad kui algul valitud vähem arv. Võidab see mängija, kes oma viimase liitmisega jõuab suurema arvuni (50).

Kui kumbki mängija ei ole süvenenud sügavale selle mängu sisusse, siis kaldub võit juhuslikult kord ühele, kord teisele poole. On aga üks mängija süstemaatiliselt teadik võiduvõimalustes, siis võib ta peaaegu alati.

Vaatleme järgnevas, kuidas kindlustada endale võitu.

Kui suuremat arvu jagades väiksemale jääb üle jääk (nagu see on eespool toodud näites $50:7=7+1$), siis on olemas kindel võiduvõimalus sellel, kes esimesena algab liitmist. Temal tuleb kõigepäält nimetada jagamisel jäänud jääk (1) ja järgmisena alati arv, mis kaasmängija poolt nimetatud arvuga liites annaks summa 7 (ku! näiteks teine mängia liidab 2, siis esimesel mängijal tuleks liita (5 jne.) Nii ei saa teine mängija kuidagi takistada esimest võitmast.

Näide: mängijad liidavad vaheldumisi $1+2+5+6+1+3+4+4+3+6+1+5+2+3+4=50$, võitis esimene mängija.

Kui liitmist algab teine mängija, siis peab esimene mängija püüdnud jõuda liites arvuni, mis oleks ühe võrra suurem kui 7 korrutis täisarvuga, s. o. 8 ($7+1$), 15 ($7 \times 2 + 1$), 22 jne. On ta juba ühele niisugusele arvule jõudnud, siis on tal võit kindel, kui ta tarvitab eespool käsitletud süsteemi (liites alati arvu, mis annab kaasmängija poolt nimetatud arvuga summa 7).

Kui mängu algul valitakse arvud nii, et suuremat on võimalik jagada jäägita väiksemale, siis on kindel võiduvõimalus sellel, kes alustab liitmist teisena.

Oletame, et need arvud oleksid 50 ja 5. Teine mängija võib siis kindlasti, kui ta alati esimese mängija poolt nimetatud arvule lisab niipalju juure, et summa oleks 5.

Näite: $3+2+4+1+2+3+4+1+3+2+4+1+1+4+3+2+2+3+4+1=50$, võitis teine mängija.

Lint muudab värvust.

Kui asetada roosavärviline lint tugevasti lahjendatud lämmastikhappe lahusesse, siis muutub see värvituks — valgeks.

Lahjendatud tinkpiirituse lahus muutub tint uuesti roosaks.

Lihtne kompass.

Lõhestage tulitikk terava noa abil pikuti kaheks poleks. Lõhestatud pinnad õonestage veidi sissepoole kumeraks. Tekkinud õõnsusse asetage väike õmblusnõel, mis on enne tehtud magnetraua abil magnetiliseks, ja liimige mõlemad tikupoled uuesti kokku.

Kui seesugune tulitikk asetada kaussi või taldrikusse veepinnale, siis hoiab see ühe otsa lõuna, teise põhja pool. Et liim vees lahti ei sulaks, on soovitatav tulitikk veel üle tõmmata veekindla lakiga.

ÜLESANDED:

I.

Üks põllumees müüs teisele 30 hektaari suurusel maatükki. Kaup oli niisugune, et ostja annab esimese hektaari eest 1 nisutera, teise eest 2, kolmanda eest 4 jne., iga järgneva hektaari eest ikka 2 korda rohkem, kuni 30-nda hektaarini.

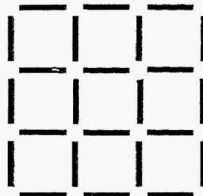
Kui suur oli maatüki hind, kui arvata 1000 nisutera kaaluks 30 g ja ühe kg nisu hinnaks 20 senti.

II.

Üheksast ruudust kaks.

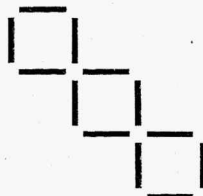
Moodustage tulitikkudest kõrvalkujutatud üheksa väikest ruutu.

Võtke nii 8 tikku ära, et järele jääks ainult 2 ruutu.

Eelmise numbrü ülesande lahendus.

Tikud tulevad asetada nii:

TOIMETUS ja TALITUS: Tallinn, Pikk tän. 42. Telefon 484-84. — Posti jooksev arve nr. 275. Ilmub üks kord kuus. **TELLIMISE HIND:** aastas kr. 1.50; 1/3 aastas kr. —.80. Üksiknumber 20 senti. Vastutav ja päätoimetaja I. Tõrmakülla, tegevtoimetaja agr. E. Nugis.

JALGRATTA
sise- ja väliskummid

Reserveeritud

Piima kvaliteet tõuseb

kui veate piima vastavates piimaveo-
kannudes nagu,

Saksa „ROSISTA“ roostevabast terasest

Taani „F. M.“

Rootsi „ALFA“

Saksa „THIEL“

Piimakurnamisel tarvitage aga kurnavatti ja
„F.M.“ ja „Alfa“ piimakurnasid.

Müüb piimaühingutele

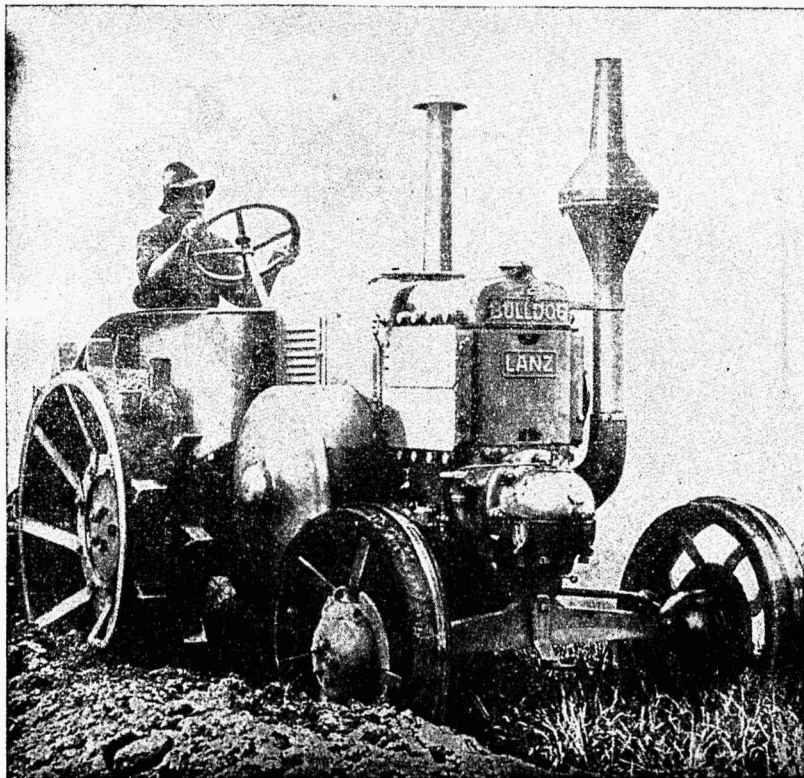
P. K.

„VÕIEKSPORT“

TALLINN, S. KARJA 52. KAUBANDUS OSAK. TEL. 446-06

LANZ BULLDOG - RASKEÕLITRAKTOR

Rätastraktorid 20, 25, 35 ja 45 h. j. Lintraktorid 55 h. j.

KOHASEM TRAKTOR MEIE PÖLLUMEHELE!

Lanz traktor on ehituselt lihtne, kuid tugev, mis kindlustab temale harukordselt suure vastupidavuse ja pika ea.

Lanz traktor on võimas. Ta ei tunne takistusi ka kõige raskemates tööoludes, mis eriti tähtis uudismaa harimisel sügava künni saavutamisel.

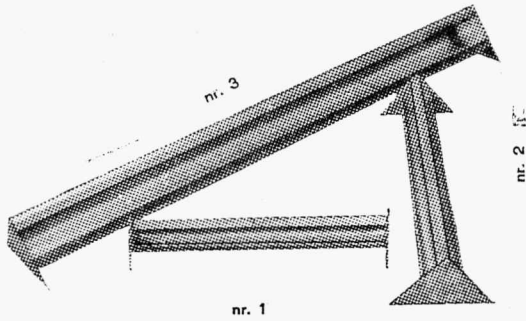
Lanz traktor on vähenõudlik. Kütteõli tarvitab ta näiteks rehepeksul 42-tollise masinaga mitte üle 3 kg naftat või põlevkivi diiselnaftat tunnis, saavutades kütteõli kokkuhoidu 40–50 %.

Lanz traktor teenib oma ostuhinna tasa ainult juba küttekulu kokkuhoiuga!

ESINDUS ja PEALADU

TARTU EESTI MAJANDUSE ÜHISUSES

Tartus, Holmi tn. 12–18.

**ILMUSID
MÜÜGILE!**

tibudesöötmise nõud

Kasvatage tibusid! Sügisel kindlustatud munahind 130 snt kg

Nr. 1. 50 snt tükk Nr. 2. 90 snt tükk Nr. 3. 1.50 tükk

TELLIDA: „EESTI MUNAEKSPORT“

KEEMIA TÖÖSTUS „AKS“

Tartus, Aleksandri 46. Telefon 2-57

soovitab

noortele kevadiseks viljapuuaedade pitsimiseks

viljapuu karbolineumi „AKS’i“

mis on Tartu Ülikooli Eutomoloogia katsejaama poolt proovitud ja võetud müügiks lubatud taimekaitsevahendite nimestikku.

Ilmus müügile

Eesti Kivisüsi Turbabrikett

Müük igal soovitud hulgal. H i n d: Vaguniviisi kr. 14.50 tonn FKO vagun Tootsi jaam. 1 koorem 1000 kg. kr. 18.50. Kotiviisi ä 50 kg. kr. 1.—

Ladu Tallinnas, Kauba tn. 1.

A-s. Eesti Turbatööstused

Juhatus, Tallinn, Tatari nr. 1. Telef. 414-37, 421-79.

„Tõusev Nooruse“

aastatellimisi ei ole võimalik enam täita käesoleva aasta algusest peale, sest ajakirja suure leviku tõttu on 1939. a. jaanuari-, veebruari- ja märtsikuu numbrid läbi müüdud. Uutele aastatellijatele saadetakse ajakiri 1. aprillist 1939 — 1. aprillini 1940. a. 1. aprillist kuni aasta lõpuni maksab „Tõusev Noorus“ kr. 1.20.

Hind 20 senti.

A-S.

Rumberg, Tuberg & Ko.

SEEMNE-, SÕOGIKARTULI
JA KARTULIJAHU EKSPORT

TALLINN, SUUR KLOOSTRI TÄN. 22-18
TELEGRAMMIDE AADRESS: „TURUM“
KÕNETRAAT NR. 438-43 JA NR. 438-45

1-10